

فهرست

2	مقدمه
3	تقلید
5	طهارت
11	وضو
15	غسل
17	تیمم
20	احکام اموات
22	قبله
23	وقت نماز
25	لباس نمازگزار
28	مکان نمازگزار
30	احکام مسجد
32	واجبات نماز
42	نماز جماعت
43	نماز جمعه
44	نماز مسافر
48	نماز آیات
49	نماز قضا
50	نافله نماز
51	روزه
54	رؤیت هلال
55	مبطلات روزه
57	مسافرت در ماه رمضان
58	قضا و کفاره روزه
62	روزه قضای پدر و مادر
63	کفاره تخلف نذر
64	اعتکاف
65	خمس
67	چند استفتا
69	حج
70	استطاعت
72	نیابت
73	نگاه
74	نکاح
75	مجسمه سازی
76	ارث زوجه
77	چند استفتاء از محضر حضرت آیت الله خامنه ای (دام ظلّه)

درستی یا نادرستی اعمال مردم، بستگی به میزان شناخت آنان از مسائل شرعی و عمل کردن بر اساس آنهاست و یکی از راه‌های شناخت احکام دین پیروی از مجتهد جامع‌الشرایط است. برای دستیابی به فتوای مرجع تقلید می‌توان به رساله ای که بازگوکننده نظرهای فقهی او باشد و به صحت آن اطمینان داشته باشیم مراجعه کنیم.

از آن‌جا که پس از رحلت آیت‌الله العظمی اراکی (قدس سرّه) بسیاری از مکلفین، در تقلید به رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (دام‌ظله) مراجعه کرده، لازم دیدیم تا با مراجعه به معتبرترین کتابی که حاوی فتاوی فقهی ایشان می‌باشد؛ یعنی رساله «اجوبة الاستفتائات» و برخی از سؤال‌هایی که از محضر معظم له شده و پاسخ فرموده اند تفاوت‌های فتاوی ایشان با حضرت امام خمینی (قدس سرّه) را در یک مجموعه گرد آوریم تا دست‌یابی به آن‌ها برای مقلدین فارسی زبان ایشان و سایر علاقه‌مندان حاصل شود.

ناگفته نماند، که این نوشته عمدتاً دربردارنده تفاوت‌هایی است که در بخش عبادات بر آن‌ها دست یافته ایم، ولی امیدواریم با چاپ رساله کامل معظم له یا جلد‌های بعدی «اجوبة الاستفتائات» و به دست رسیدن نظرات فقهی ایشان در آینده آن موارد را بر این نوشته بیفزاییم، ان‌شاء‌الله.

یادآوری:

1. برخی از مواردی که در این نوشته آورده شده تفاوت فتوا نیست بلکه مطلبی اضافه یا توضیحی بر حکمی از احکام می‌باشد.
2. مقلدان رهبر معظم انقلاب اسلامی می‌توانند با ملاحظه موارد اختلاف فتوا که در این نوشته آمده به تکلیف خود عمل کنند و چنانچه در سایر موارد سؤالی پیش آمد از محضر ایشان استفتا کنند.
3. فتاوی حضرت آیت‌الله العظمی امام خمینی (قدس سرّه) از کتاب‌های «تحریر الوسیله»، «توضیح المسائل» و «استفتاءات» چاپ انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و «العروة الوثقی» (دو جلدی) چاپ المكتبة العلمية الاسلامية و «مناسک حج» چاپ نشر مشعر 1389 آورده شده است.
4. فتاوی حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (دامت برکاته)، از کتاب «اجوبة الاستفتائات» چاپ 1389 و «مناسک حج» چاپ نشر مشعر 1386 و برخی استفتائات موجود در دفتر معظم له آورده شده است.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

بهار 1390

تقلید

1. از مجتهدی باید تقلید کرد که مرد و بالغ و عاقل و شیعه دوازده امامی و حلال زاده و زنده و عادل باشد و نیز بنا بر احتیاط واجب باید از مجتهدی تقلید کرد که حریص به دنیا نباشد و از مجتهدین زمان خود اعلم باشد.

(تحریرالوسیله، ج1، المقدمة، ص5، م3 و توضیح المسائل، م2)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: در صورت تعدد فقهای جامع شرایط و اختلاف آنان در فتوا، بنا بر احتیاط واجب، مکلف باید از اعلم تقلید نماید مگر آن که احراز شود فتوای وی مخالف احتیاط و فتوای غیر اعلم موافق احتیاط است. [که در این صورت تقلید از اعلم، واجب نیست.]

(اجوبة الاستفتائات، س20)

2. اعلم کسی است که قواعد و مدارک مسأله را بهتر بشناسد و بر نظائر آن مسأله و اخبار اطلاع بیشتر داشته باشد و همچنین اخبار را بهتر بفهمد. و به طور خلاصه، آن کس که در استنباط احکام استادتر باشد.

(العروة الوثقی، ج1، ص7، م17)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: ملاک اعلمیت این است که آن مرجع نسبت به سایر مراجع قدرت بیشتری بر شناخت حکم الهی داشته باشد و بهتر بتواند احکام شرعی را از أدله استنباط کند و همچنین نسبت به اوضاع زمان خود به مقداری که در تشخیص موضوعات احکام و ابراز نظر فقهی مؤثر است، آگاه تر باشد.

(اجوبة الاستفتائات، س16)

3. مجتهد و اعلم را از سه راه می‌توان شناخت:
اول: آن که خود انسان یقین کند، مثل آن که از اهل علم باشد و بتواند مجتهد و اعلم را بشناسد.
دوم: آن که دو نفر عالم عادل که می‌توانند مجتهد و اعلم را تشخیص دهند مجتهد بودن یا اعلم بودن کسی را تصدیق کنند، به شرط آن که دو نفر عالم عادل دیگر با گفته‌ی آنان مخالفت ننمایند.
سوم: آن که عده‌ای از اهل علم که می‌توانند مجتهد و اعلم را تشخیص دهند و از گفته‌ی آنان اطمینان پیدا می‌شود، مجتهد بودن و یا اعلم بودن کسی را تصدیق کنند.

(توضیح المسائل، م3)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: برای شناختن مجتهد حائز شرایط، باید خود مکلف اطمینان پیدا کند، چه از راه شهرت فراگیر مردم و چه از راه تجربه‌ی شخصی و چه از راه دیگر. و یا باید دو نفر خبره‌ی عادل به این مطلب شهادت دهند، هرچند موجب اطمینان نشود.

(استفتا، 3)

4. تقلید میّت ابتداءً جایز نیست ...

(تحریرالوسیله، ج1، المقدمة، ص7، م13 و توضیح المسائل، م9)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: در تقلید ابتدایی، احتیاط در تقلید از مجتهد زنده و اعلم نباید ترك شود.

(اجوبة الاستفتائات، س22)

طهارت

5. آب گر به حسب کیلوی متعارف بنا بر اقرب 377 / 419 کیلوگرم می باشد.

(توضیح المسائل، م 16)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: تقریباً 384 لیتر می باشد.

(استفتا، 2)

6. غیر مسلمان از هر دین و مذهبی که باشد محکوم به نجاست است.

(تحریرالوسیله، ج 1، القول فی النجاسات، ص 106، العاشر و استفتاءات، ج 1، ص 102، س 267)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: نجاست ذاتی اهل کتاب معلوم نیست، به نظر ما آنان، محکوم به طهارت ذاتی هستند. اهل کتاب عبارتند از: یهود، نصارا، زرتشتی ها، صابئین.

(اجوبه الاستفتائات، س 313 و 316)

7. فضله پرندگان حرام گوشت، نجس است.

(تحریرالوسیله، ج 1، القول فی النجاسات، ص 102، م 1 و توضیح المسائل، م 85)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: فضله پرندگان حرام گوشت نجس نیست.

(اجوبه الاستفتائات، س 279)

8. خونی که در تخم مرغ می باشد نجس نیست، ولی به احتیاط واجب باید از خوردن آن اجتناب کنند، و اگر خون را با زرده تخم مرغ به هم بزنند که از بین برود، خوردن زرده هم مانعی ندارد.

(تحریر الوسیله، ج1، القول في النجاسات، ص104، الخامس و توضیح المسائل، م98)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: خون در تخم مرغ محکوم به طهارت است ولی خوردن آن حرام است.

(اجوبة الاستفتائات، س269)

9. گوشت و پیه و چرمی که در بازار مسلمانان فروخته شود پاک است، و همچنین است اگر یکی از این‌ها در دست مسلمان باشد. ولی اگر بدانند آن مسلمان از کافر گرفته و رسیدگی نکرده که از حیوانی است که به دستور شرع کشته شده یا نه، نجس می‌باشد.

(توضیح المسائل، م95)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: گوشت و چرم و سایر اجزای حیوانات که در محیط‌های اسلامی فروخته می‌شود پاک است و همچنین هرگاه این چیزها در اختیار مسلمان باشد محکوم به پاک بودن است. اما در صورتی که این چیزها از کشورهای غیر مسلمان تهیه شود اگر احتمال دهد که آن حیوان ذبح اسلامی شده است، پاک است و اگر یقین دارد که ذبح اسلامی نشده محکوم به نجاست است.

(استفتا، 12)

10. شراب و هر چیزی که انسان را مست می‌کند، چنانچه به خودی خود روان باشد نجس است.

(تحریر الوسیله، ج1، ص118، الثامن و توضیح المسائل، م111)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: مشروبات مست کننده، بنا بر احتیاط نجس است.

(اجوبة الاستفتائات، س301)

11. چیزی که با برخورد نجاست نجس شده است اگر با چیز پاکی تماس پیدا کند آن را نیز نجس می‌کند و تا سه واسطه همچنان نجس کننده است ولی بیش از آن نجس کننده نیست.

(تحریر الوسیله، ج1، القول في كيفية التنجس بها [النجاسات]، ص111، م9)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: چیزی که با عین نجس، تماس یافته و نجس شده است، اگر باز با چیزی که پاک است تماس بیابد و یکی از آن‌ها تر باشد، آن چیز پاک را نجس می‌کند، و باز این چیزی که بر اثر ملاقات با متنجس، نجس شده است اگر با چیز پاکی برخورد نماید بنا بر احتیاط واجب آن را نجس می‌کند، ولی این متنجس سوم هیچ چیزی را با ملاقات خود، نجس نمی‌کند.

کند.

(اجوبة الاستفتاءات، س283)

12. نجاست هر چیز از سه راه ثابت می‌شود:
اول: آن که خود انسان یقین کند چیزی نجس است و اگر گمان داشته باشد چیزی نجس است، لازم نیست از آن اجتناب نماید، بنا بر این غذا خوردن در قهوه‌خانه و مهمان‌خانه‌هایی که مردمان لایبالی و کسانی که پاکی و نجسی را مراعات نمی‌کنند در آنها غذا می‌خورند اگر انسان یقین نداشته باشد غذایی را که برای او آورده‌اند نجس است، اشکال ندارد.
دوم: آن که کسی که چیزی در اختیار او است بگوید آن چیز نجس است، مثلاً همسر انسان یا نوکر یا گلفت بگوید ظرف یا چیز دیگری که در اختیار او است نجس می‌باشد.
سوم: آن که دو مرد عادل بگویند چیزی نجس است، و نیز اگر یک نفر عادل هم بگوید چیزی نجس است، بنا بر احتیاط واجب، باید از آن چیز اجتناب کرد.

(توضیح المسائل، م121)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: تا وقتی انسان یقین به نجس بودن چیزی پیدا نکند، لازم نیست آن را نجس به حساب بیاورد. ولی اگر کسی که آن چیز در اختیار اوست خبر بدهد که آن نجس است یا دو شخص عادل به نجاست آن گواهی بدهند، آن چیز محکوم به نجاست است.

(استفتا، 11)

13. اما کیفیت تطهیر با آب قلیل: چنانچه چیزی - غیر از ظرف - با بول نجس شده باشد، باید دو بار شسته شود و احتیاط واجب آن است که این دو بار شستن غیر از شستن برای برطرف نمودن بول باشد. و چیزی که با غیر بول نجس شده چنانچه ظرف نباشد، بعد از برطرف کردن نجاست، یک‌بار شستن آن کفایت می‌کند و نباید به آن شستنی که نجاست را برطرف می‌کند اکتفا نمود، البته اگر آب بعد از برطرف کردن نجاست، همچنان به‌صورت مستمر جریان داشته باشد کفایت می‌کند؛ و در تطهیر با آب قلیل، جدا شدن غساله (آبی که با آن شسته شده است) از آن چیز نجس، معتبر است.
آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: چیزی که بر اثر تماس با بول نجس شده است هرگاه پس از برطرف شدن عین نجاست دو مرتبه آب قلیل روی آن ریخته شود، پاک می‌شود و چیزی که با نجاسات دیگر تماس یافته و نجس شده است، پس از برطرف شدن عین نجاست اگر یک‌مرتبه شسته شود پاک می‌شود.

(استفتا، 21)

14. ظرفی که سگ لیسیده یا از آن ظرف آب یا چیز روان دیگر خورده، باید اول با خاک پاک، خاکمال کرد و بعد بنا بر احتیاط واجب دو مرتبه در کر یا جاری یا با آب قلیل شست و همچنین ظرفی را که آب دهان سگ در آن ریخته بنا بر احتیاط واجب باید پیش از شستن خاکمال کرد.

(توضیح المسائل، م150)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: ظرفی را که سگ در آن آب یا چیز روان دیگر خورده یا آن را لیسیده است باید اول با خاکمال شستشو کرد و سپس با آب شست. و اگر با آب قلیل شسته می شود باید پس از خاکمال، دو مرتبه شسته شود.

(استفتا، 24)

15. ظرفی را که خوک از آن چیز روانی بخورد، با آب قلیل باید هفت مرتبه شست، و در کر و جاری نیز هفت مرتبه باید شست به احتیاط واجب، و لازم نیست آن را خاکمال کنند، اگرچه احتیاط مستحب آن است که خاکمال شود و نیز لیسیدن خوک ملحق است به آب خوردن به احتیاط واجب.

(توضیح المسائل، م152)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: ظرفی که در آن خوک، غذای روان یا آب بخورد، باید هفت مرتبه شسته شود ولی خاکمال آن لازم نیست.

(استفتا، 25)

16. ... [کف پا و ته کفش] اگر به واسطه غیر راه رفتن نجس شده باشد، پاک شدنش به واسطه راه رفتن اشکال دارد. برای پاک شدن کف پا و ته کفش، بهتر است پانزده قدم یا بیشتر راه بروند، اگرچه به کمتر از پانزده قدم یا مالیدن پا به زمین، نجاست برطرف شود.

(توضیح المسائل، م183 و م185)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که بر اثر راه رفتن روی زمین، کف پا یا کفش او با نجاستی تماس یافته و نجس شده است، هرگاه تقریباً به قدر ده قدم روی زمین خشک و پاک راه برود، کف پا یا ته کفش که نجس شده است پاک می شود، مشروط به این که عین نجاست زائل شود.

(اجوبة الاستفتائات، س80)

17. آفتاب، زمین و ساختمان و چیزهایی که مانند درب و پنجره در ساختمان به کار برده شده، و همچنین میخی را که به دیوار کوبیده اند و جزء ساختمان حساب می شود با شش شرط پاک می کند:
اول: آن که چیز نجس به طوری تر باشد که اگر چیز دیگری به آن برسد تر شود، پس اگر خشک باشد باید به وسیله ای آن را تر کنند تا آفتاب خشک کند.

دوم: آن که اگر عین نجاست در آن چیز باشد پیش از تابیدن آفتاب آن را برطرف کنند.
سوم: آن که چیزی از تابیدن آفتاب جلوگیری نکند، پس اگر آفتاب از پشت پرده یا ابر و مانند این‌ها بتابد و چیز نجس را خشک کند، آن چیز پاک نمی شود، ولی اگر ابر به قدری نازک باشد که از تابیدن آفتاب جلوگیری نکند اشکال ندارد.
چهارم: آن که آفتاب به تنهایی چیز نجس را خشک کند پس اگر مثلاً چیز نجس بواسطه باد و آفتاب خشک شود پاک نمی گردد،

ولی اگر باد به قدری کم باشد که نگویند به خشک شدن چیز نجس کمک کرده، اشکال ندارد. پنجم: آن که آفتاب مقداری از بنا و ساختمان را که نجاست به آن فرو رفته، یک مرتبه خشک کند، پس اگر یک مرتبه بر زمین و ساختمان نجس بتابد و روی آن را خشک کند، و دفعه دیگر زیر آن را خشک نماید، فقط روی آن پاک می شود و زیر آن نجس می ماند.

ششم: آن که ما بین روی زمین یا ساختمان که آفتاب به آن می تابد با داخل آن، هوا یا جسم پاک دیگری فاصله نباشد.

(تحریرالوسیله، ج1، فصل في المطهرات، ص117 و توضیح المسائل، م191)

آیت الله العظمی خامنه ای: آفتاب، زمین و ساختمان را پاک می کند، همچنین هر چیزی را که جزء ساختمان محسوب شود مانند در و پنجره و دیوار و ستون و امثال آن و نیز درخت و گیاه را. شرط پاک شدن اشیای نامبرده به وسیله ی آفتاب آن است که عین نجاست در آن نباشد، و تر باشد، و آفتاب به آن بتابد و به وسیله ی آفتاب خشک شود.

(استفتا، 28)

18. پاک کننده دهم، غایب شدن مسلمان است که موجب طهارت خود انسان و لباس و فرش و ظرف و هر چیز دیگری است که در اختیار او می باشد که با آن ها معامله پاک بودن می شود مگر علم به بقای نجاست داشته باشیم و بعید نیست که هیچ شرط دیگری معتبر نباشد بنابراین حکم به طهارت جاری است چه آن فرد آگاه به نجاست بوده یا نبوده، اعتقاد به نجاست آن شیء نجس داشته یا نداشته باشد، لابلای در دین باشد یا نباشد. لکن در هر صورت احتیاط پسندیده است.

(تحریرالوسیله، ج1، فی المطهرات، عاشرها، ص119)

آیت الله العظمی خامنه ای: هرگاه یقین داشته که بدن یا لباس یا یکی از چیزهای شخص مسلمانی نجس است و آن مسلمان را مدتی نبیند و سپس ببیند که او با آن چیزی که نجس بوده است رفتار چیز پاک را می کند، آن چیز محکوم به پاکی است مشروط به این که صاحب آن چیز از نجاست قبلی و از احکام طهارت و نجاست باخبر باشد.

(استفتا، 32)

19. مخرج بول با غیر آب پاک نمی شود، و مردها اگر بعد از برطرف شدن بول یک مرتبه بشویند کافی است، ولی زن ها و همچنین کسانی که بولشان از غیر مجرای طبیعی می آید، احتیاط واجب آن است که دو مرتبه بشویند.

(تحریرالوسیله، ج1، فصل في الاستنجاء، م1، ص15 و توضیح المسائل، م66)

آیت الله العظمی خامنه ای: برای طهارت مخرج بول با آب قلیل دو بار شستن بنا بر احتیاط لازم است.

(اجوبة الاستفتاءات، س90)

20. هرگاه با سنگ و کلوخ و مانند این‌ها غائط را از مخرج برطرف کنند، اگرچه پاک شدنش محل تأمل است ولی نماز خواندن مانعی ندارد و چنانچه چیزی هم به آن برسد نجس نمی‌شود، و ذره‌های کوچک و لزوجت محل، اشکال ندارد.

(توضیح المسائل، م 65 و 68)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: مخرج مدفوع را به دو گونه می‌شود تطهیر کرد: ... دوّم آن که با سه قطعه سنگ یا پارچه پاک و امثال آن، نجاست را پاک نماید و اگر با سه قطعه، نجاست زائل نشد با قطعات دیگری آن را کاملاً پاک کنند.

(اجوبة الاستفتائات، س 99)

وضو

21. [در وضو] بعد از مسح سر باید با تری آب وضو که در دست مانده روی پاها را از سر یکی از انگشتها تا بر آمدگی روی پا مسح کند و احتیاط مستحب است تا مفصل ساق را مسح کند.

(تحریرالوسیله، ج1، فصل فی الوضوء، ص20، م15 و توضیح المسائل، م252)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: باید مسح پا را تا مفصل ساق بکشند.

(اجوبه الاستفتائات، س106 و 111)

22. باید صورت را بنا بر احتیاط واجب از بالا به پایین شست و اگر از پایین به بالا بشوید وضو باطل است و دستها را باید از مرفق به طرف سرانگشتان بشوید.

(تحریرالوسیله، ج1، فصل فی الوضوء، ص17، م2 و توضیح المسائل، م243)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: صورت و دستها در وضو باید از بالا به پایین شسته شود و اگر از پایین به بالا بشوید وضو باطل است.

(استفتا، 46)

23. در وضو، شستن صورت و دستها، مرتبه اول واجب و مرتبه دوم جایز و مرتبه سوم و بیشتر از آن حرام می باشد، و اگر با یک مشت آب تمام عضو شسته شود و به قصد وضو بریزد یک مرتبه حساب می شود چه قصد بکند یک مرتبه را یا قصد نکند.

(توضیح المسائل، 248)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: شستن صورت و دست‌ها در وضو بار اول واجب و بار دوم جایز و بیش از آن غیر مشروع است. تعیین‌کننده بار اول یا دوم یا بیشتر، قصد وضو گیرنده است، یعنی می‌تواند به قصد بار اول شستن، چند مرتبه آب به روی صورت بریزد.

(استفتا، 47 و اجوبة الاستفتائات، س102)

24. بعد از شستن هر دو دست باید جلوی سر را با تری آب وضو که در دست مانده مسح کند، و لازم نیست با دست راست باشد یا از بالا به پایین مسح کند.

(تحریرالوسیله، ج1، فصل فی الوضوء، ص19، م14 و توضیح المسائل، م249)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: مسح سر و پاها، باید با رطوبتی که از آب وضو در دست‌ها مانده، کشیده شود، و احتیاط آن است که مسح سر با دست راست کشیده شود، ولی کشیدن مسح از بالا به پایین لازم نیست.

(استفتا، 48)

25. اگر برای مسح، رطوبتی در کف دست نمانده باشد نمی‌تواند دست را با آب خارج، تر کند، بلکه باید از اعضای دیگر وضو رطوبت بگیرد و با آن مسح نماید.

(تحریرالوسیله، ج1، فی واجبات الوضوء، ص20، م17)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: اگر برای مسح، رطوبتی در کف دست نمانده باشد، نمی‌تواند دست را با آب تر کند، بلکه باید دست را با رطوبتی که در ریش یا ابرو هست مرطوب کند و مسح کند.

(استفتا، 52)

26. اگر زخم یا دُمَل یا شکستگی در صورت و دست‌ها است و روی آن باز است و آب ریختن روی آن ضرر دارد اگر اطراف آن را بشوید کافی است ولی چنانچه کشیدن دست تر بر آن ضرر ندارد بهتر آن است که دست تر بر آن بکشد و بعد پارچه پاکی روی آن بگذارد و دست تر را روی پارچه هم بکشد و اگر این مقدار هم ضرر دارد یا زخم نجس است و نمی‌شود آب کشید باید اطراف زخم را به طوری که در وضو گفته شد از بالا به پایین بشوید و بنا بر احتیاط مستحب پارچه پاکی روی زخم بگذارد و دست تر روی

آن بکشد و اگر گذاشتن پارچه ممکن نیست شستن اطراف زخم کافی است و در هر صورت تیمم لازم نیست.

(توضیح المسائل، م325)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر در اعضای وضو زخم یا شکستگی باشد و روی آن باز باشد و آب برای آن مضر نباشد، باید آن را بشوید و اگر شستن برای آن مضر است باید اطراف آن را بشوید و احتیاط آن است که اگر کشیدن دست تر بر آن ضرر ندارد، دست تر روی آن بکشد.

(استفتا، 79)

27. اگر زخم یا دُمَل یا شکستگی در جلوی سر یا روی پاهاست و روی آن باز است، چنانچه نتواند آن را مسح کند، باید پارچه پاکی روی آن بگذارد و روی پارچه را با تری آب وضو که در دست مانده مسح کند، و بنا بر احتیاط مستحب تیمم هم بنماید و اگر گذاشتن پارچه ممکن نباشد باید به جای وضو تیمم کند و بهتر است يك وضوی بدون مسح هم بگیرد.

(توضیح المسائل، م326)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر محل مسح زخم است و نمی تواند روی آن دست تر بکشد باید به جای وضو تیمم کند ولی در صورتی که می تواند پارچه ای روی زخم قرار دهد و بر آن دست بکشد احتیاط آن است که علاوه بر تیمم، وضو نیز با چنین مسحی بگیرد.

(اجوبة الاستفتائات، س136)

28. به کار بردن ظرف طلا و نقره در خوردن و آشامیدن و دیگر موارد از قبیل وضو گرفتن، غسل نمودن و غیر اینها حرام است. ولی نگهداشتن و استعمال آنها در زینت اطلاق حرام نمی باشد.

(تحریر الوسیله، ج1 القول فی الاوانی، ص120، م2، و توضیح المسائل، م226)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: خوردن و آشامیدن در ظرفی که از طلا یا نقره ساخته شده، حرام است لیکن نگهداشتن آن یا استفاده های دیگر از آن - غیر از خوردن و آشامیدن - حرام نیست.

(استفنا، 40)

غسل

29. هرگاه به خیال این که به اندازه غسل و نماز وقت دارد برای نماز غسل کند، اگرچه بعد از غسل بفهمد که به اندازه غسل وقت نداشته غسل او صحیح است.

(توضیح المسائل، م 387)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که در تنگی وقت نماز، غسل می‌کند اگر غسل را به این نیت بکند که از جنابت خارج شود - نه به نیت خصوص این نماز - نماز او صحیح است اگرچه پس از غسل بفهمد که وقت برای نماز نداشته است.

(استفتا، 99)

30. از جمله کارهایی که بر جنب حرام است، خواندن سوره‌هایی از قرآن است که سجده واجب دارد، یعنی سوره 32 (الم تنزیل)، سوره 41 (حم سجده)، سوره 53 (والنجم) و سوره 96 (اقرء)؛ و اگر یک حرف از این چهار سوره را هم بخواند حرام است، حتی گفتن «بسم الله الرحمن الرحیم» به قصد خواندن یکی از این چهار سوره، حرام است.

(تحریرالوسیله، ج 1، القول فی احکام الجنب، ص 34، الخامس و توضیح المسائل، م 355)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: از جمله کارهایی که بر جنب حرام است، خواندن خصوص آیات سجده* این سوره‌ها است، ولی خواندن سایر آیات از این سوره‌ها اشکال ندارد.

* یعنی آیه 15 از سوره 32، آیه 37 از سوره 41، آیه 62 از سوره 53 و آیه 19 از سوره 96.

(اجوبه الاستفتائات، س 199)

31. اگر از بدن زنده قسمتی که دارای استخوان است جدا شود و پیش از آن که قسمت جدا شده را غسل دهند، انسان آن را مسّ

نمایند، باید غسل مسّ میت کند. ولی اگر قسمتی که جدا شده استخوان نداشته باشد برای مسّ آن غسل واجب نیست، و از بدن مرده ای که غسلش نداده اند اگر چیزی جدا شود که در حال اتصال، مسّ آن موجب غسل می شد، بعد از انفصال نیز، مسّ آن موجب غسل است.

(تحریرالوسیله، ج1، فصل فی غسل مسّ المیت، ص57، م4 و توضیح المسائل، م528)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: دست زدن به عضوی که از بدن مرده جدا شده - پس از سرد شدن و پیش از غسل دادن - در حکم دست زدن به بدن مرده است؛ ولی دست زدن به عضوی که از بدن شخص زنده جدا شده است، غسل ندارد.

(استفتا، 103)

32. زن های سیّده بعد از تمام شدن شصت سال یائسه می شوند یعنی خون حیض نمی بینند و زن هایی که سیّده نیستند، بعد از تمام شدن پنجاه سال یائسه می شوند.

(توضیح المسائل، م435)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: تعیین سن یائسگی محل تأمل و احتیاط است؛ بانوان می توانند در این مسأله به مجتهد جامع الشرایط دیگر مراجعه نمایند.

(اجوبه الاستفتائات، س216)

تیمم

33. در تیمم چهار چیز واجب است: اول: نیت. دوم: زدن کف دو دست با هم بر چیزی که تیمم به آن صحیح است. سوم: کشیدن کف هر دو دست به تمام پیشانی و دو طرف آن، از جایی که موی سر می روید، تا ابروها و بالای بینی و بنا بر احتیاط واجب باید دست‌ها روی ابروها هم کشیده شود. چهارم: کشیدن کف دست چپ به تمام پشت دست راست و بعد از آن کشیدن کف دست راست به تمام پشت دست چپ. تیمم بدل از غسل و بدل از وضو با هم فرقی ندارد.

(تحریرالوسیله، ج1، القول في كيفية التيمم، ص97، م1 و توضیح المسائل، م700 و 701)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: تیمم بدین ترتیب است: نیت می کند و سپس کف هر دو دست را بر چیزی که تیمم به آن صحیح است می زند و آنگاه کف هر دو دست را به تمام پیشانی و دو طرف آن، از جایی که موی سر می‌روید تا ابروها و بالای بینی می کشد و بالاخره کف دست چپ را بر تمام پشت دست راست و کف دست راست را بر تمام پشت دست چپ می کشد. و احتیاط واجب آن است که پس از این، بار دیگر دست‌های خود را بر زمین بزند و کف دست چپ را بر پشت دست راست و کف دست راست را بر پشت دست چپ بکشد، این ترتیب در تیمم بدل از وضو و غسل یکسان است.

(اجوبة الاستفتائات، س209)

34. اگر خاک و ریگ و کلوخ و سنگ پیدا نشود، باید به گرد و غباری که روی فرش و لباس و مانند این‌هاست تیمم نماید و اگر غبار در لای لباس و فرش باشد تیمم به آن صحیح نیست مگر آن که اول دست بزند تا روی آن غبارآلود شود بعد تیمم کند و چنانچه گرد پیدا نشود، باید به گل تیمم کند، و اگر گل هم پیدا نشود، احتیاط مستحب آن است که نماز را بدون تیمم بخواند و بنا بر احتیاط بعداً قضای آن را به جا آورد.

(توضیح المسائل، م686)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: اگر چیزهایی که گفته شد پیدا نشود باید به گرد و غباری که بر روی فرش و لباس و امثال آن نشسته است تیمم کند و اگر آن نیز پیدا نشود ولی گل تر در دسترس باشد باید به آن تیمم کند و در صورتی که به هیچ‌یک از این‌ها [چیزهایی که تیمم بر آن صحیح است] دسترسی نباشد - مانند کسی که در هواپیما و امثال آن است - بنا بر احتیاط باید نماز را در وقت بدون وضو و تیمم بخواند و سپس با وضو یا تیمم قضا کند.

(استفتا، 133)

35. تیمم بر سنگ گچ و سنگ مرمر سیاه و سایر اقسام سنگ‌ها صحیح است ولی تیمم بر جواهر، مثل سنگ عقیق و فیروزه

باطل می‌باشد و احتیاط واجب آن است که با بودن خاک یا چیز دیگری که تیمم بر آن صحیح است، به گچ و آهک پخته هم تیمم نکند.

(تحریرالوسیله، ج1، القول فیما یتیمم به، ص95، م1 و توضیح المسائل، م685)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: تیمم بر هر آنچه از زمین محسوب شود مانند سنگ گچ و سنگ آهک، صحیح است؛ و بعید نیست تیمم بر گچ و آهک پخته و آجر و امثال آن‌ها هم صحیح باشد. [یعنی می‌شود بر این‌ها تیمم کرد].

(اجوبه الاستفتائات، س210)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: سجده و تیمم بر سیمان و موزائیک اشکال ندارد، اگرچه احوط ترك تیمم بر سیمان و موزائیک است.

(اجوبه الاستفتائات، س489)

36. در تیمم باید پیشانی و کف دست‌ها و پشت دست‌ها پاک باشد و اگر کف دست نجس است و نتواند آن را آب بکشد، باید با همان کف دست نجس تیمم کند.

(تحریرالوسیله، ج1، القول فیما یتیمم به، ص95، م2 و توضیح المسائل، م706)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: احتیاط آن است که در صورت امکان، پیشانی و پشت دست‌ها پاک باشد و اگر نتواند محل تیمم را تطهیر کند، بدون آن تیمم کند، هرچند بعید نیست که طهارت در هر صورت شرط نباشد.

(اجوبه الاستفتائات، س211)

37. اگر بدل از غسل تیمم کند و بعد کاری که وضو را باطل می‌کند برای او پیش آید، چنانچه برای نمازهای بعد نتواند غسل کند، باید وضو بگیرد، و اگر نمی‌تواند وضو بگیرد، باید بدل از وضو تیمم نماید.

(تحریرالوسیله، ج1، القول فی احکام التیمم، ص101، م5 و توضیح المسائل، م724)

• کسی که تیمم بدل از غسل کرد اگر حدث اصغر از او سرزند؛ مثلاً بول کند، برای نمازهای بعد در صورتی که هنوز نمی‌تواند غسل کند، بنا بر احتیاط واجب بار دیگر تیمم بدل از غسل کند و وضو هم بگیرد.

(استفتا، 147)

38. اگر انسان نتواند برای نماز وضو بگیرد و تیمم هم ممکن نباشد نماز ساقط است، ولی احتیاط مستحب است بدون طهارت بخواند و بنا بر احتیاط واجب قضای آن را نیز به جا آورد.

(تحریرالوسیله، ج1، القول فیما یتیمم به، ص 97، م 7)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر انسان نتواند برای نماز وضو بگیرد و تیمم هم ممکن نباشد، بنا بر احتیاط باید نماز را در وقت، بدون وضو و تیمم بخواند و سپس با وضو یا تیمم قضا کند.

(اجوبة الاستفتاءات، س 212)

39. اگر به واسطه یقین یا ترس ضرر، تیمم کند و پیش از نماز بفهمد که آب برایش ضرر ندارد، تیمم او باطل است. و اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است.

(توضیح المسائل، م 672)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر کسی به تصور این که آب برای او ضرر دارد، تیمم کند و پیش از آن که با این تیمم نماز بخواند بفهمد که ضرر ندارد، تیمم او باطل است و اگر بعد از آن که با این تیمم نماز خواند فهمید که آب ضرر نداشته است بنا بر احتیاط واجب باید وضو بگیرد یا غسل کند و دوباره نماز را به جا آورد.

(استفتا، 129)

احکام اموات

40. مسلمانی را که محتضر است؛ یعنی در حال جان دادن می باشد - مرد باشد یا زن، بزرگ باشد یا کوچک - باید به پشت بخواباند به طوری که کف پاهایش به طرف قبله باشد.

(تحریر الوسیله، ج1، فصل فی احکام الاموات، ص58، م2 و توضیح المسائل، م533)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: شایسته است که شخص مسلمان را در حال احتضار به پشت و به سمت قبله بخواباند، به طوری که کف پای او به جانب قبله باشد. بسیاری از فقها این عمل را بر خود محتضر - در صورتی که قادر باشد - و بر دیگران واجب دانسته اند و احتیاط در انجام آن ترك نشود.

(اجوبه الاستفتاءات، س253)

41. غسل و کفن و نماز و دفن مسلمانان دوازده امامی بر هر مکلفی واجب است و اگر بعضی انجام دهند، از دیگران ساقط می شود و چنانچه هیچ کس انجام ندهد همه معصیت کرده اند و بنا بر احتیاط واجب حکم مسلمانی هم که دوازده امامی نیست همین طور است.

(توضیح المسائل، م542)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: غسل و کفن و نماز و دفن مسلمان، بر هر مکلفی واجب است، و هنگامی که بعضی آن را انجام دادند از دیگران ساقط می شود و اگر هیچ کس به این وظیفه عمل نکند همه معصیت کرده اند.

(استفتاء، 106)

42. کسی که میت را غسل می دهد، باید مسلمان دوازده امامی و عاقل باشد و مسائل غسل را هم بداند و بنا بر احتیاط واجب بالغ باشد.

(توضیح المسائل، م555)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که میت را غسل می دهد، باید مسلمان دوازده امامی و بالغ و عاقل باشد و مسائل غسل را بداند.

(استفتا، 110)

43. میّت مسلمان را باید با سه پارچه که آن‌ها را لنگ و پیراهن و سرتاسری می گویند کفن نمایند. لنگ باید از ناف تا زانو، اطراف بدن را بپوشاند و بهتر آن است که از سینه تا روی پا برسد و بنا بر احتیاط واجب پیراهن باید از سر شانه تا نصف ساق پا، تمام بدن را بپوشاند، و درازای سرتاسری باید به قدری باشد که بستن دو سر آن ممکن باشد، و پهنای آن باید به اندازه ای باشد که یک طرف آن روی طرف دیگر بیاید.

(توضیح المسائل، م 570 و 571)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: میّت مسلمان را باید با سه قطعه پارچه کفن کنند، اوّل لنگ که به کمر و پای او پیچیده می شود، دوم پیراهن که از سر شانه تا ساق پا را از جلو و پشت می پوشاند و سوم پوشش سرتاسری که باید از بالای سر تا پایین پا را بپوشاند به طوری که بستن دو سر آن میسر باشد و پهنای آن به قدری باشد که دو طرف آن روی هم گذاشته شود.

(استفتا، 117)

قبله

44. اگر برای پیدا کردن قبله وسیله ای ندارد یا با این که کوشش کرده، گمانش به طرفی نمی رود، چنانچه وقت نماز وسعت دارد، باید چهار نماز به چهار طرف بخواند و اگر به اندازه چهار نماز وقت ندارد، باید به اندازه ای که وقت دارد، نماز بخواند. مثلاً اگر فقط به اندازه یک نماز وقت دارد باید یک نماز به هر طرفی که می خواهد بخواند. و باید نمازها را طوری بخواند که یقین کند یکی از آنها رو به قبله بوده یا اگر از قبله کج بوده، به طرف دست راست و دست چپ قبله نرسیده است.

(توضیح المسائل، م784)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که هیچ راهی برای یافتن جهت قبله ندارد و گمانش هم به هیچ طرف نمی رود، بنا بر احتیاط باید به چهار طرف نماز بخواند و اگر برای چهار نماز وقت ندارد، به هر اندازه که وقت دارد نماز بخواند.

(اجوبة الاستفتائات، س368)

وقت نماز

45. س: رأی مبارک که درباره موضوع فجر صادق در شب‌های مهتابی بر این است که قدری تأمل شود تا سپیده فجر بر مهتاب غلبه نماید، آیا باز فتوای شریفه بر این منوال است؟ در صورت مثبت بودن پاسخ، چند دقیقه قابل تأمل است و شب‌های مهتابی چند شب در ماه می باشد؟
ج: میزان، شب‌هایی است که روشنایی ماه بر طلوع فجر غالب است و باید برای نماز صبر کند تا روشنایی طلوع فجر احراز شود.

(استفتاءات، ج1، ص131، س19)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: س: با توجه به این که امروزه با فراوانی ساعت، یقین به طلوع فجر ممکن است، آیا باید در شب‌های مهتابی برای خواندن نماز صبح، به مدت 15 تا 20 دقیقه صبر کرد؟
ج: فرقی بین شب‌های مهتابی و غیر مهتابی در طلوع فجر، وقت فریضه صبح و وجوب امساک برای روزه گرفتن نیست، هرچند احتیاط در این زمینه خوب است.

(اجوبة الاستفتاءات، س354)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: مقتضی است مؤمنین محترم (ایدهم الله تعالی) جهت رعایت احتیاط در مورد امساک روزه و وقت نماز صبح هم زمان با شروع اذان صبح از رسانه‌ها برای روزه امساک نمایند و حدود پنج الی شش دقیقه بعد از اذان شروع به ادای فریضه صبح نمایند.

(اجوبة الاستفتاءات، س362)

46. نماز ظهر و عصر هر کدام وقت مخصوص و مشترکی دارند: وقت مخصوص نماز ظهر از اول ظهر است تا وقتی که از ظهر به اندازه خواندن نماز ظهر بگذرد، و وقت مخصوص نماز عصر موقعی است که به اندازه خواندن نماز عصر، وقت به مغرب مانده باشد.

(تحریرالوسیله، ج1، فی اعداد الفرائض و مواقیب الیومیة و نوافلها، ص124، م6 و توضیح المسائل، م731)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: آخر وقت نماز عصر تا غروب آفتاب است.

(استفتا، 153 و اجوبة الاستفتاءات، س346)

47. وقتی انسان می تواند مشغول نماز شود، که یقین کند وقت داخل شده است، یا دو مرد عادل به داخل شدن وقت خبر دهند. ولی اذان مؤذن هرچند عادل و موثق باشد، بنا بر احتیاط واجب کفایت نمی کند.

(تحریرالوسیله، ج1، فی اعداد الفرائض ومواقیت الیومیة ونوافلها، ص127، م16 و توضیح المسائل، م742)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: برای ورود در نماز باید انسان یقین کند که وقت داخل شده است و یا دو مرد عادل خبر دهند که وقت داخل شده است و یا مؤذن مورد وثوق و وقت شناس، اذان بگوید.

(استفتا، 161)

48. اگر پیش از خواندن نماز ظهر، سهواً مشغول نماز عصر شود و در بین نماز بفهمد اشتباه کرده است، چنانچه در وقت مشترک باشد باید نیت را به نماز ظهر برگرداند؛ یعنی نیت کند که آنچه تا حال خوانده ام و آنچه را مشغولم و آنچه بعد می خوانم همه نماز ظهر باشد و بعد از آن که نماز را تمام کرد، نماز عصر را بخواند و اگر در وقت مخصوص به ظهر باشد باید نیت را به نماز ظهر برگرداند و نماز را تمام کند و بعد نماز عصر را بخواند و احتیاط آن است که دوباره نماز [ظهر و] عصر را هم بعد از آن بخواند و این احتیاط خیلی خوب است.

(تحریرالوسیله، ج1، فی اعداد الفرائض ومواقیت الیومیة ونوافلها، ص125، م8 و توضیح المسائل، م732)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر به خیال این که نماز ظهر را خوانده است به نیت نماز عصر مشغول نماز شود و در بین نماز بفهمد که قبلاً نماز ظهر را نخوانده است، در صورتی که در وقت مشترک نماز ظهر و عصر است، باید بلافاصله نیت خود را به نماز ظهر برگرداند و نماز را تمام کند و پس از آن، نماز عصر را به جا آورد. و اگر این اتفاق در وقت مخصوص به نماز ظهر (1) افتاده باشد، احتیاط واجب آن است که نیت را به نماز ظهر برگرداند و نماز را تمام کند ولی بعداً هر دو نماز (ظهر و عصر) را به ترتیب به جای آورد. و همین تکلیف در مورد نماز مغرب و عشا نیز هست.

(اجوبة الاستفتائات، س364)

1. وقت مخصوص نماز ظهر، یعنی از اول ظهر به قدر چهار رکعت نماز خواندن برای غیر مسافر و به قدر دو رکعت برای مسافر.

لباس نمازگزار

49. اگر نداند یا فراموش کند که لباس او غصبی است و با آن نماز بخواند، نمازش صحیح است. ولی اگر خودش آن لباس را غصب کرده باشد و بعداً فراموش کرده و با آن نماز خوانده، به احتیاط واجب باید آن نماز را اعاده کند.

(توضیح المسائل، م 817)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر نداند یا فراموش کند که لباس او غصبی است و با آن نماز بخواند، نمازش صحیح است.

(استفتا، 181)

50. اگر با عین پولی که خمس یا زکات آن را نداده لباس بخرد، نماز خواندن در آن لباس باطل است و همچنین است اگر به ذمه بخرد و در موقع معامله قصدش این باشد که از پولی که خمس یا زکاتش را نداده بدهد.

(توضیح المسائل، م 820)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر با عین مالی که خمس یا زکات آن را نداده است، لباس بخرد نماز خواندن در آن لباس باطل است.

(استفتا، 182)

51. کسی که نمی‌داند با بدن و لباس نجس نماز باطل است و مقصّر در ندانستن حکم مسأله باشد اگر با بدن یا لباس نجس نماز بخواند، نمازش باطل می‌باشد.

(توضیح المسائل، م 800)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که نمی‌داند نماز با بدن و لباس نجس، باطل است اگر با بدن یا لباس نجس نماز بخواند نماز باطل می‌باشد.

(استفتا، 177)

52. زینت کردن به طلا، مثل آویختن زنجیر طلا به سینه و انگشتر طلا به دست کردن و بستن ساعت مچی طلا به دست، برای مرد حرام و نماز خواندن با آن‌ها باطل است و احتیاط واجب آن است که از استعمال عینک طلا هم خودداری کند.

(تحریرالوسیله، ج1، المقدمة الثالثة في الستر والساتر، ص131، الرابع و توضیح المسائل، م832)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: آویختن زنجیر طلا و دست کردن انگشتر طلا و بستن ساعت مچی طلا برای مردان حرام است و بنا بر احتیاط واجب نماز با آن باطل است.

(استفتا، 190)

53. س: در توضیح المسائل از مسأله 831 تا 883 در مورد لباس نمازگزار مرد، توضیح داده شده که از طلا نباشد: آیا منظور طلای زرد است یا طلای سرخ و سفید هم شاملش می شود، (چون حضرتعالی زینت کردن به پلاتین را اجازه داده اید). لذا بفرمایید که: آیا رنگ طلا شرط است یا ذات طلا؟

ج: طلای سفید (پلاتین) اشکال ندارد ولی اگر همان طلای متعارف باشد، جایز نیست، هرچند رنگ آن تغییر کرده باشد.

(استفتاءات، ج1، ص141، س50)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: استفاده مردان از انگشتری که از جنس طلای سفید است، چه حکمی دارد؟
ج: اگر همان طلای زرد است که بر اثر مخلوط کردن ماده ای رنگ آن سفید شده، حرام است ولی اگر عنصر طلا در آن به قدری کم است که عرفاً به آن طلا نمی گویند مانع ندارد و پلاتین نیز اشکال ندارد.

(اجوبة الاستفتاءات، س443)

54. لباس مرد نمازگزار باید ابریشم خالص نباشد و در غیر نماز هم پوشیدن آن برای مرد حرام است و چیزی که نماز در آن تمام نمی شود، مانند بند شلوار و عرقچین نیز به احتیاط واجب نباید از حریر خالص باشد.

(تحریرالوسیله، ج1، المقدمة الثالثة في الستر والساتر، ص131، الخامس و توضیح المسائل، م834)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: لباس مرد نمازگزار حتی چیزهایی مانند عرقچین و جوراب و آستر لباس و امثال آن باید از ابریشم خالص نباشد. در غیر نماز هم پوشیدن آن برای مرد حرام است، ولی دستمال ابریشمی و مانند آن اگر در جیب مرد باشد اشکال ندارد و نماز را باطل نمی کند.

(استفتا، 191)

55. اگر خون بدن یا لباس کمتر از درهم باشد و رطوبتی به آن برسد در صورتی که خون و رطوبتی که به آن رسیده به اندازه درهم یا بیشتر شود و اطراف را آلوده کند، نماز با آن باطل است. بلکه اگر رطوبت و خون به اندازه درهم نشود و اطراف را هم آلوده نکند، نماز خواندن با آن اشکال دارد ولی اگر رطوبت مخلوط به خون شود و از بین برود نماز صحیح است.

(توضیح المسائل، م858)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: خونی که کمتر از بند انگشت سبّابه است اگر رطوبتی به آن برسد در صورتی که رطوبت با خون مخلوط و در آن مستهلک شود و مجموع آن‌ها هم بیش از اندازه ی مجاز (بند انگشت) نشود، نماز با آن صحیح است، و در غیر این صورت نماز با آن بنا بر احتیاط واجب اشکال دارد.

(استفتا، 195)

56. اگر سر سوزنی خون حیض یا نفاس در بدن یا لباس نمازگزار باشد نماز او باطل است و بنا بر احتیاط واجب باید خون استحاضه، در بدن یا لباس نمازگزار نباشد، ولی خون‌های دیگر مثل خون بدن انسان یا خون حیوان حلال گوشت و خون سگ و خوک و کافر و مردار و حیوان حرام گوشت اگرچه در چند جای بدن و لباس باشد در صورتی که روی هم کمتر از درهم باشد، (که تقریباً به اندازه یک اشرفی می شود) نماز خواندن با آن اشکال ندارد. ولی احتیاط آن است که از خون سگ و کافر و مردار و حیوان حرام گوشت اجتناب کند.

(تحریر الوسیله، ج1، القول فیما یغنی عنه فی الصلاة، ص124، الثانی، م1 و توضیح المسائل، م855)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر اندکی از خون حیض هم بر بدن یا لباس نمازگزار باشد نمازش باطل است؛ و بنا بر احتیاط واجب، خون نفاس و استحاضه و نیز خون حیوان‌های نجس‌العین و حرام گوشت و مردار نیز همین حکم را دارد، بلکه حکم در غیر از نفاس و استحاضه، خالی از قوّت نیست.

(استفتا، 194)

مکان نمازگزار

57. اگر در جایی که نمی داند غصبی است نماز بخواند و بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است و همچنین اگر در جایی که غصبی بودن آن را فراموش کرده نماز بخواند و بعد از نماز یادش بیاید، نماز او صحیح است مگر آن که خودش غصب کرده باشد که در این صورت به احتیاط واجب نمازش باطل است.

(تحریرالوسیله، ج1، المقدمة الرابعة في المكان، ص133، م1)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر در جایی که نمی داند یا فراموش کرده که غصبی است، نماز بخواند، نماز او صحیح است.

(استفتا، 201)

58. اگر با عین پولی که خمس و زکات آن را نداده ملکی بخرد، تصرف او در آن ملک حرام و نمازش هم در آن باطل است، و همچنین است اگر به ذمه بخرد و در موقع خریدن قصدش این باشد که از مالی که خمس یا زکاتش را نداده بدهد.

(توضیح المسائل، م873)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر با عین پولی که خمس یا زکات آن را نداده است، ملکی بخرد، نماز در آن باطل است.

(استفتا، 203)

59. شرط پنجم [از شرایط مکان نمازگزار] آن که جای پیشانی نمازگزار از جای زانوهای او، بیش از چهار انگشت بسته، پست تر یا بلندتر نباشد و احتیاط واجب آن است که از سر انگشتان پا هم بیشتر از این پست تر و بلندتر نباشد.

(توضیح المسائل، شرط پنجم از شرایط مکان نمازگزار)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: لازم است که جای پیشانی نمازگزار از جای زانوهای او سر انگشتان پای او بیش از چهار انگشت بسته، بلندتر یا پست تر نباشد.

(استفتا، 209)

60. بنا بر احتیاط مستحب باید زن عقب تر از مرد بایستد و جای سجده او از جای ایستادن مرد، کمی عقب تر باشد.

(تحریرالوسیله ج1، المقدمة الرابعة في المكان، ص135، م8 و توضیح المسائل، م886)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: لازم است میان زن و مرد در حال نماز حداقل یک وجب فاصله باشد و در این صورت اگر زن و مرد محاذی یکدیگر بایستند یا زن جلوتر از مرد بایستد، نماز هر دو صحیح است. این حکم بنا بر احتیاط واجب است.

(استفتا، 208)

61. در خانه کعبه و بر بام آن نماز واجب خواندن مکروه است ولی در حال ناچاری مانع ندارد.

(توضیح المسائل، م891)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: به‌جا آوردن نماز واجب در داخل خانه کعبه مکروه است ولی احتیاط واجب آن است که بر بام کعبه نماز نخواند.

(استفتا، 210)

62. انسان باید رعایت ادب را بکند و جلوتر از قبر پیغمبر (صلی الله علیه و آله) و امام (علیه السلام) نماز نخواند. چنانچه نماز خواندن بی احترامی باشد، حرام است ولی نماز باطل نیست.

(توضیح المسائل، م884)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: نمازگزار باید در هنگام نماز جلوتر از قبر پیغمبر و امام (علیهم السلام) نایستد، ولی مساوی قبر اشکال ندارد.

(استفتا، 206)

احکام مسجد

63. اگر مسجدی را غصب کنند و به جای آن خانه و مانند آن بسازند، که دیگر به آن مسجد نگویند باز هم نجس کردن آن حرام و تطهیر آن واجب است.

(توضیح المسائل، م 903)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: مسجدی که غصب و خراب و متروک شده و به جای آن بنای دیگری ساخته شده یا به خاطر متروک ماندن، آثار مسجدی از آن محو شده و امیدی هم به دوباره‌سازی آن نیست، مثل این که آن آبادی تغییر جا یافته باشد، معلوم نیست نجس کردن آن حرام باشد. اگرچه احتیاط آن است که نجس نکنند.

(استفتا، 212)

64. نجس کردن زمین و سقف و بام و طرف داخل دیوار مسجد حرام است و هر کس بفهمد که نجس شده است باید فوراً نجاست آن را برطرف کند. و احتیاط واجب آن است که طرف بیرون دیوار مسجد را هم نجس نکنند، و اگر نجس شود نجاستش را برطرف نمایند، مگر آن که واقف آن را جزء مسجد قرار نداده باشد.

(توضیح المسائل، م 900)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: نجس کردن زمین و سقف و دیوار و بام مسجد حرام است، و اگر نجس شد واجب است فوراً آن را تطهیر کنند.

(استفتا، 211)

65. بنا بر احتیاط واجب مسجد را به طلا نباید زینت نمایند و همچنین نباید صورت چیزهایی که مثل انسان و حیوان روح دارد در مسجد نقش کنند. و نقاشی چیزهایی که روح ندارد، مثل گل و بوته مکروه است.

(توضیح المسائل، م 908)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: زینت کردن مسجد به طلا اگر اسراف محسوب شود حرام است، و در غیر آن صورت هم مکروه است.

(استفتا، 213)

واجبات نماز

قیام

66. اگر انسان احتمال بدهد که تا آخر وقت بتواند ایستاده نماز بخواند می تواند اول وقت نماز بخواند اگرچه احتیاط آن است که نماز را تأخیر بیندازد.

(توضیح المسائل، م 976)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که احتمال می دهد در آخر وقت بتواند نماز خود را ایستاده بخواند بنا بر احتیاط باید تا آن هنگام صبر کند، ولی اگر در اول وقت به خاطر عذری نماز خود را نشسته خواند و سپس تا آخر وقت عذر او بر طرف نشد، نمازی که خوانده صحیح است و اعاده لازم نیست. و اگر در اول وقت قادر بر نماز ایستاده نبود و یقین داشت که ناتوانی او از نماز ایستاده، تا آخر وقت ادامه خواهد یافت، ولی قبل از آخر وقت توانست ایستاده نماز بخواند، باید نماز را به طور ایستاده اعاده کند

(اجوبة الاستفتائات، س 457)

67. کسی که نمی تواند نشسته نماز بخواند باید در حال نماز به پهلو راست طوری بخوابد که جلوی بدن او رو به قبله باشد، و اگر ممکن نیست باید به پهلو چپ طوری بخوابد که جلوی بدن او رو به قبله باشد و اگر این را هم نتواند باید به پشت بخوابد به طوری که کف پای او رو به قبله باشد.

(تحریر الوسیله، ج 1، القول فی القیام، ص 148، م 5 و توضیح المسائل، م 779)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که قادر بر نماز نشسته نیز نیست، باید خوابیده نماز بخواند. و بنا بر احتیاط واجب باید اگر می تواند به پهلو راست بخوابد و صورت و بدن او رو به قبله باشد، و گرنه به پهلو چپ بخوابد، و اگر این گونه هم نمی تواند، به پشت بخوابد به طوری که کف پاهای او رو به قبله باشد.

(استفتا، 235)

قرائت

68. در رکعت اول و دوم نمازهای واجب یومیّه، انسان باید اول حمد و بعد از آن يك سوره تمام بخواند.

(توضیح المسائل، م 978)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: در رکعت اول و دوم نمازهای واجب یومیّه، انسان باید سوره حمد را بخواند و پس از آن بنا بر احتیاط واجب، يك سوره کامل قرائت کند.

(استفتا، 242)

69. اگر وقت نماز تنگ باشد، یا انسان ناچار شود که سوره را نخواند، مثلاً بترسد که اگر سوره را بخواند، دزد یا درنده، یا چیز دیگری به او صدمه بزند، نباید سوره را بخواند و اگر در کاری عجله داشته باشد می تواند سوره را نخواند.

(توضیح المسائل، م979)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر وقت نماز تنگ باشد یا انسان بترسد که اگر سوره را بخواند دزد یا درنده یا چیز دیگر به او صدمه می‌زند، نباید سوره را بخواند.

(استفتا، 243)

70. اگر اشتباهاً مشغول خواندن سوره ای شود که سجده واجب دارد، چنانچه پیش از رسیدن به آیه سجده بفهمد، باید آن سوره را رها کند و سوره دیگر بخواند و اگر بعد از خواندن آیه سجده بفهمد باید در بین نماز با اشاره، سجده آن را به جا آورد و به همان سوره که خوانده اکتفا نماید.

(توضیح المسائل، م984)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: در نماز واجب خواندن سوره های سجده جایز نیست و اگر عمد¹ یا سهواً یکی از آن سوره ها را بخواند تا به آیه سجده برسد باید بنا بر احتیاط واجب سجده تلاوت را به جا آورد و برخیزد و اگر سوره تمام نشده آن را تمام کند و نماز را به آخر برساند و سپس نماز را اعاده کند. و اگر قبل از رسیدن به آیه سجده ملتفت شد احتیاط واجب آن است که سوره را رها کند و سوره دیگری بخواند و نماز را تمام کند و سپس نماز را اعاده نماید.

(استفتا، 247)

71. اگر بعد از حمد مشغول خواندن سوره «قل هو الله احد» یا سوره «قل یا ایها الکافرون» شود، نمی تواند آن را رها کند و سوره دیگر بخواند ولی در نماز جمعه و نماز ظهر روز جمعه اگر از روی فراموشی به جای سوره جمعه و منافقین، یکی از این دو سوره را بخواند، تا به نصف نرسیده، می تواند آن را رها کند و سوره جمعه و منافقین را بخواند.

(توضیح المسائل، م988)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر بعد از حمد شروع کند به خواندن سوره «قل هو الله احد» یا سوره «قل یا ایها الکافرون»، نمی‌تواند آن را رها کند و سوره دیگری را بخواند. ولی در نماز جمعه اگر از روی فراموشی به جای سوره جمعه و منافقین،

یکی از آن دو سوره را بخواند، می‌تواند آن را رها کند و سوره‌ی جمعه و منافقین را بخواند.

(استفتا، 250)

72. وقتی می‌خواهد برای خواندن سوره، «بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم» بگوید، باید سوره را معین کند و بسم‌الله را به قصد آن سوره بگوید و اگر سوره‌ای را تعیین کرد، سپس آن سوره را رها کرد، باید برای سوره دیگری که می‌خواهد بخواند، به قصد همان سوره مجدداً «بسم‌الله...» را بگوید.

(تحریرالوسیله ج1، القول فی القراءة و الذکر، ص150، م7)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: س: کسی که از ابتدا یا بر حسب عادت قصد خواندن سوره فاتحه و اخلاص را داشت و «بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم» را گفت ولی سهواً سوره را تعیین نکرد، آیا باید از اول، سوره معینی را قصد نماید و بعد «بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم» را قرائت کند؟
ج: اعاده «بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم» واجب نیست، بلکه می‌تواند برای خواندن هر سوره‌ای به آن اکتفا کند.

(اجوبه الاستفتائات، س466)

73. زن می‌تواند حمد و سوره نماز صبح و مغرب و عشا را بلند یا آهسته بخواند، ولی اگر نامحرم صدایش را بشنود بنا بر احتیاط واجب باید آهسته بخواند.

(توضیح المسائل، م994)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: زن می‌تواند حمد و سوره نمازهای صبح و مغرب و عشا را بلند یا آهسته بخواند، ولی اگر نامحرم صدای او را می‌شنود بهتر است آهسته بخواند.

(اجوبه الاستفتائات، س471)

74. اگر در رکعت سوم و چهارم حمد بخواند، بنا بر احتیاط واجب باید «بسم‌الله» آن را هم آهسته بگوید.

(توضیح المسائل، م1008)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: بر مرد و زن واجب است که در رکعت سوم و چهارم نمازها، تسبیحات یا حمد را آهسته بخوانند، ولی در صورتی که حمد بخواند می‌تواند در نماز فردی «بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم» را در آن بلند بگوید. اگرچه احتیاط در آن است که «بسم‌الله» را هم آهسته بگوید، و در نماز جماعت این احتیاط، واجب است.

(استفتا، 263)

75. احتیاط مستحب آن است که در نماز، وقف به حرکت و وصل به سکون ننماید و معنی وقف به حرکت آن است که زیر یا زیر یا پیش آخر کلمه ای را بگوید و بین آن کلمه و کلمه بعدش فاصله دهد. مثلاً بگوید «الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ» و میم «الرَّحِيمُ» را زیر بدهد و بعد قدری فاصله دهد و بگوید «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ». و معنی وصل به سکون آن است که زیر یا زیر یا پیش کلمه ای را نگوید و آن کلمه را به کلمه بعد بچسباند مثل آن که بگوید «الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ» و میم «الرَّحِيمُ» را زیر ندهد و فوراً «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ» را بگوید.

(توضیح المسائل، م 1004)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: در قرائت نماز لازم نیست که اگر آیه ای را به آیه ی بعدی وصل کرد، حرکت آخر آیه را ظاهر کند، مثلاً اگر بگوید: «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ»، و نون آخر آیه را ساکن کند و بلافاصله بگوید: «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» اشکال ندارد. این کار را «وصل به سکون» می نامند. و همین طور است در مورد کلماتی که آیه از آن‌ها تشکیل شده است. اگرچه در مورد اخیر احتیاط آن است که وصل به سکون نکند.

(استفتا، 261)

76. اگر در رکوع رکعت سوم یا چهارم یا در حال رفتن به رکوع شك کند که حمد یا تسبیحات را خوانده یا نه، باید به شك خود اعتنا نکند.

(توضیح المسائل، م 1015)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر در رکوع رکعت سوم و چهارم شك کند که حمد یا تسبیحات را خوانده یا نه، باید به شك خود اعتنا نکند. ولی اگر در هنگام رفتن به رکوع در حالی که هنوز به حد رکوع نرسیده است شك کند، بنا بر احتیاط واجب باید برگردد و حمد یا تسبیحات را بخواند.

(استفتا، 267)

77. هرگاه شك کند که آیه یا کلمه ای را درست گفته یا نه، اگر به چیزی که بعد از آن است مشغول نشده، باید آن آیه یا کلمه را به طور صحیح بگوید و اگر به چیزی که بعد از آن است مشغول شده، چنانچه آن چیز رکن باشد مثل آن که در رکوع شك کند که فلان کلمه از سوره را درست گفته یا نه، باید به شك خود اعتنا نکند، و اگر رکن نباشد، مثلاً موقع گفتن «اللَّهُ الصَّمَدُ» شك کند که «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را درست گفته یا نه، باز هم می تواند به شك خود اعتنا نکند، ولی اگر احتیاطاً آن آیه یا کلمه را به طور صحیح بگوید اشکال ندارد، و اگر چند مرتبه هم شك کند، می تواند چند بار بگوید اما اگر به وسواس برسد و باز هم بگوید، بنا

بر احتیاط واجب باید نمازش را دوباره بخواند.

(توضیح المسائل، م 1016)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر پس از آن که آیه ای را تمام کرد شك کند که آن را درست خوانده یا نه، باید به شك خود اعتنا نکند. و همین‌طور است اگر جمله ای از آیه را تمام کرد و پس از آن شك در درست خواندن آن کرد، مثل این که پس از «إِيَّاكَ تَعْبُدُ» شك کرد که آیا آن را درست ادا کرده است یا نه. البته در همه این صورت‌ها اگر آن چه را که در صحیح ادا کردن آن شك دارد، احتیاطاً دوباره بخواند اشکال ندارد.

(استفتا، 268)

رکوع

78. اگر به اندازه رکوع خم شود، ولی دست‌ها را به زانو نگذارد اشکال ندارد.

(توضیح المسائل، م 1023)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: احتیاط آن است که در حال رکوع دست‌ها را بر زانو بگذارد.

(استفتا، 272)

79. انسان هر ذکری در رکوع بگوید کافی است، ولی احتیاط واجب آن است که به قدر سه مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» یا یک مرتبه «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَ يَحْمَدُهُ» کمتر نباشد.

(توضیح المسائل، م 1028)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: ذکر واجب در رکوع عبارت است از یک بار گفتن: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَ يَحْمَدُهُ» یا سه بار گفتن: «سُبْحَانَ اللَّهِ». و اگر به جای آن ذکر دیگری از قبیل «الْحَمْدُ لِلَّهِ» و «اللَّهُ أَكْبَرُ» و غیر آن را به همان مقدار بگوید نیز کافی است.

(استفتا، 275)

80. اگر موقعی که ذکر واجب رکوع را می گوید، بی اختیار به قدری حرکت کند که از حال آرام بودن بدن خارج شود باید بعد از آرام گرفتن بدن، بنا بر احتیاط واجب دوباره ذکر را بگوید، ولی اگر کمی حرکت کند که از حال آرام بودن بدن خارج نشود یا انگشتان را حرکت دهد اشکال ندارد.

(توضیح المسائل، م 1031)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر در حالی که ذکر واجب رکوع را می‌گویید، بدن او بی اختیار حرکت کند و حال طمأنینه واجب را بر هم بزند، باید پس از آرام گرفتن بدن، ذکر واجب را دوباره بگوید. حرکت اندک بدن یا حرکت انگشتان و امثال آن اشکال ندارد.

(استفتا، 277)

81. اگر نتواند به مقدار ذکر در رکوع بماند، در صورتی که بتواند پیش از آن که از حد رکوع بیرون رود ذکر را بگوید، باید در آن حال تمام کند و اگر نتواند در حال برخاستن ذکر را به قصد رجا بگوید.

(توضیح المسائل، م 1034)

- اگر به واسطه مرض و مانند آن در رکوع آرام نگیرد نماز صحیح است ولی باید پیش از آن که از حال رکوع خارج شود، ذکر واجب یعنی «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ» یا سه مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» را بگوید.

(توضیح المسائل، م 1035)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که به خاطر بیماری و امثال آن نمی‌تواند به اندازه گفتن سه «سُبْحَانَ اللَّهِ» در حال رکوع بماند، کافی است که یک مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» بگوید، و اگر فقط یک لحظه می‌تواند در حال رکوع باشد، احتیاط واجب آن است که ذکر را در همان لحظه شروع کند و در حال سر برداشتن تمام نماید.

(استفتا، 280)

82. اگر بعد از آن که پیشانی به زمین برسد، یادش بیاید که رکوع نکرده، بنا بر احتیاط واجب باید بایستد و رکوع را به جا آورد و نماز را تمام کند و دوباره بخواند.

(توضیح المسائل، م 1042)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر در حال سجده اول یا بعد از آن و پیش از آن که وارد سجده دوم شود یادش بیاید که رکوع نکرده است، باید برخیزد و بایستد و رکوع کند و پس از آن دو سجده را به جا آورد و نماز را تمام کند و بعد از نماز احتیاطاً دو سجده سهو برای سجده زیادی بگذارد.

(استفتا، 284)

83. در سجده هر ذکرى بگويد كافی است ولى احتیاط واجب آن است كه مقدار ذكر از سه مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» يا يك مرتبه «سُبْحَانَ رَبِّىَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ» کمتر نباشد.

(توضیح المسائل، م 1049)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: ذکر واجب در سجده عبارت است از يك بار گفتن «سُبْحَانَ رَبِّىَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ» يا سه مرتبه گفتن «سُبْحَانَ اللَّهِ» و اگر به جای آن ذکرهاى دیگر مانند «الْحَمْدُ لِلَّهِ»، «اللَّهُ أَكْبَرُ» و غیر آن را به همان مقدار بگويد كافی است.

(استفتا، 293)

84. اگر پیش از آن كه پیشانی به زمین برسد و بدن آرام گیرد عمد¹ ذكر سجده را بگويد، يا پیش از تمام شدن ذكر عمد¹ سر از سجده بردارد، نماز باطل است.

(توضیح المسائل، 1051)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: كسى كه مى داند آرام بودن بدن در حال ذكر سجود واجب است اگر پیش از آن كه پیشانی به زمین برسد و بدن آرام بگیرد، عمد¹ ذكر را بگويد، يا پیش از تمام شدن ذكر، عمد¹ سر از سجده بردارد، نمازش باطل است.

(استفتا، 295)

85. اگر پیشانی بی اختیار از جای سجده بلند شود، چنانچه ممكن باشد باید نگذارد دوباره به جای سجده برسد، و این يك سجده حساب مى شود، چه ذكر سجده را گفته باشد يا نه، و اگر نتواند سر را نگه دارد و بی اختیار دوباره به جای سجده برسد، روى هم يك سجده حساب مى شود و اگر ذكر نگفته باشد باید بگويد.

(توضیح المسائل، م 1071)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر در هنگام سجده، پیشانی به محل سجده بخورد و بی اختیار از زمین بلند شود، باید دوباره پیشانی را بر زمین بگذارد و ذكر سجده را بگويد، و يك سجده به حساب مى آید.

(استفتا، 301)

86. اگر انسان ناچار شود كه در زمین گِل نماز بخواند بنا بر احتیاط واجب باید در حالى كه ایستاده است، برای سجده با سر اشاره كند و تشهد را ایستاده بخواند.

(توضیح المسائل، م 1074)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: هرگاه در زمین گل آلود نماز می خواند، اگر آلوده شدن بدن و لباس برای او موجب مشقت است، می تواند در حالی که ایستاده، برای سجده با سر اشاره کند و تشهد را ایستاده بخواند.

(استفتا، 309)

87. ... سجده کردن بر چیزهای معدنی مانند طلا و نقره و عقیق و فیروزه باطل است اما سجده کردن بر سنگ های معدنی مانند مرمر و سنگ های سیاه اشکال ندارد.

(توضیح المسائل، م 1076)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: سجده بر سنگ مرمر و دیگر سنگ هایی که در ساخت یا زینت بنا به کار می رود صحیح است، همچنین سجده بر عقیق و فیروزه و دُرّ و امثال آن ؛ هرچند احتیاط آن است که بر این دسته آخری سجده نکند.

(استفتا، 312)

88. سجده کردن بر برگ چای و نیز بر قهوه جایز نیست.

(العروة الوثقی، جلد 1، فی مسجد الجبهة من مکان المصلی، م 6)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: سجده کردن بر برگ چای بنا بر احتیاط واجب صحیح نیست، ولی سجده بر برگ درخت قهوه که خود برگ، استفاده خوراکی ندارد، صحیح است.

(استفتا، 314)

89. سجده بر گل هایی که خوراکی نیستند، صحیح است ولی سجده بر دواهای خوراکی که از زمین می روید، مانند گل بنفشه و گل گاوزبان صحیح نیست.

(توضیح المسائل، م 1079)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: سجده بر گل هایی که خوراکی نیستند و نیز داروهای گیاهی که از زمین می روید و فقط برای معالجه بیماری ها به کار می آید مانند گل ختمی و گل بنفشه صحیح است، ولی بر گیاهانی که در موارد غیر معالجه نیز برای خواص طبی که در آن است به مصرف خوراکی می رسد، مانند خاکشیر و امثال آن، سجده درست نیست.

(استفتا، 315)

90. اگر کاغذ را از چیزی که سجده بر آن صحیح است مثلاً از کاه ساخته باشند، می شود بر آن سجده کرد و سجده بر کاغذی که از پنبه و مانند آن ساخته شده اشکال ندارد.

(توضیح المسائل، م1082)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: سجده بر کاغذی که از چوب و گیاهان - غیر از کتان و پنبه - ساخته می شود درست است.

(استفتا، 318)

91. اگر چیزی که سجده بر آن صحیح است ندارد، یا اگر دارد به واسطه سرما یا گرمای زیاد و مانند این‌ها نمی تواند بر آن سجده کند، باید به لباسش اگر از کتان یا پنبه است، سجده کند و اگر از چیز دیگر است بر همان لباس سجده کند و اگر آن هم نیست باید بر پشت دست و چنانچه آن هم ممکن نیست به چیز معدنی مانند انگشتر عقیق سجده نماید.

(توضیح المسائل، م1084)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر چیزی که سجده بر آن صحیح است ندارد، یا به واسطه سرما یا گرما و مانند این‌ها نمی تواند بر آن سجده کند، چنانچه لباس او از جنس پنبه یا کتان است یا چیزی از جنس پنبه یا کتان دارد باید بر آن سجده کند و احتیاط آن است که تا سجده بر لباسی که از پنبه و کتان باشد ممکن است، بر غیر آن (یعنی غیر لباسی که از این جنس باشد) سجده نکند و اگر ندارد، بنا بر احتیاط واجب بر پشت دست خود سجده کند.

(استفتا، 320)

92. اگر در سجده اول، مهر به پیشانی بچسبد و بدون این که مهر را بردارد دوباره به سجده رود اشکال دارد، بلکه نماز باطل است و باید اعاده کند.

(توضیح المسائل، م1086)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر در سجده اول، مهر به پیشانی بچسبد باید برای سجده دوم مهر را از پیشانی بردارد، و اگر مهر را از پیشانی جدا نکند و به همان حال به سجده دوم برود اشکال دارد.

(استفتا، 321)

سجده واجب قرآن
93. اگر از مثل گرامافون آیه سجده را بشنود لازم نیست سجده نماید. ولی اگر از آلتی که صدای خود انسان را می رساند بشنود، واجب است سجده کند.

(توضیح المسائل، م 1096)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر به آیه سجده ای که از رادیو و تلویزیون یا ضبط صوت و امثال آن پخش می شود گوش دهد، سجده واجب است.

(استفتا، 326 و اجوبة الاستفتائات، س 500)

94. در سجده واجب قرآن نمی شود بر چیزهای خوراکی و پوشاکی سجده کرد.

(توضیح المسائل، م 1097)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: در سجده ی واجب قرآن باید بر چیزهایی سجده کند که در نماز می تواند بر آنها سجده کند.

(استفتا، 327)

تشهد

95. اگر تشهد را فراموش کند و بایستد و پیش از رکوع یادش بیاید که تشهد را نخوانده، باید بنشیند و تشهد را بخواند و دوباره بایستد و آنچه باید در آن رکعت خوانده شود بخواند و نماز را تمام کند و اگر در رکوع یا بعد از آن یادش بیاید، باید نماز را تمام کند و بعد از سلام نماز، تشهد را قضا کند، و بنا بر احتیاط واجب برای تشهد فراموش شده، دو سجده سهو به جا آورد.

(توضیح المسائل، م 1102)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر تشهد را فراموش کند و در هنگامی که به رکوع رکعت سوم رفته یا بعد از آن یادش بیاید، باید نماز را تمام کند و بعد از سلام، برای تشهد فراموش شده دو سجده سهو به جا آورد. و احتیاط آن است که پیش از سجده سهو، تشهد فراموش شده را قضا کند.

(استفتا، 332)

نماز جماعت

96. اگر مأوم مرد است، امام [جماعت] او هم باید مرد باشد... و احتیاط واجب آن است که امام زن نیز مرد باشد.

(تحریر الوسیله، ج1، القول فی شرائط امام الجماعة، ص249 و توضیح المسائل، م1453)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: امامت زن در نماز جماعت فقط برای زنان جایز است.

(اجوبه الاستفتائات، س596)

97. اگر امام یا مأوم بخواند نمازی را که به جماعت خوانده دوباره با جماعت بخواند در صورتی که جماعت دوم و اشخاص آن غیر از اول باشد اشکال ندارد.

(توضیح المسائل، م1404)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: نمازی را که فرادا خوانده، می‌تواند با اقتدا به امام جماعتی اعاده نماید، و نمازی را که برای جماعتی امامت کرده، می‌تواند یک‌بار دیگر برای جماعت دیگر امامت کند، در غیر این دو صورت اعاده وجهی ندارد هرچند جماعت دوم دارای رجحانی باشد.

(استفتا، 6990)

نماز جمعه

98. خواندن خطبه های نماز جمعه قبل از ظهر به طوری که هنگام تمام شدن خطبه ها ظهر شده باشد جایز است و احتیاط آن است که خطبه ها پس از زوال ایراد شود.

(تحریرالوسیله، القول فی شرائط صلاة الجمعة، ج1، ص212، م10)

آیت الله العظمی خامنه ای: خطبه های نماز جمعه را می توانند قبل از ظهر ایراد کنند. اگرچه احتیاط آن است که قسمتی از آن در وقت ظهر باشد و احوط آن است که تماماً بعد از دخول وقت ایراد شود.

(استفتا، 160)

99. احتیاط واجب آن است که نماز جمعه را از موقعی که عرفاً اول ظهر می گویند، تأخیر نیندازد و اگر از این وقت تأخیر افتاد به جای نماز جمعه نماز ظهر بخواند.

(تحریرالوسیله، ج1، القول فی وقتها، ص216، م1 و توضیح المسائل، م734)

آیت الله العظمی خامنه ای: وقت نماز جمعه از اول ظهر است، و احوط آن است که آن را از اوایل عرفی وقت نماز ظهر - در حدود یکی دو ساعت - عقب نیندازند.

(استفتا، 159 و اجوبة الاستفتائات، ص630)

نماز مسافر

100. مسافر باید نماز ظهر و عصر و عشا را با هشت شرط، شکسته به جا آورد یعنی دو رکعت بخواند: ... شرط هفتم: آن که شغل او مسافرت نباشد، بنابراین شتردار و راننده و چوب‌دار و کشتیبان و مانند این‌ها، اگرچه برای بردن اثاثیه منزل خود مسافرت کنند، در غیر سفر اول باید نماز را تمام بخوانند. ولی در سفر اول اگرچه طول بکشد، نمازشان شکسته است.

(تحریرالوسیله، ج1، فصل فی صلاه المسافر، ص230، سابعها و توضیح المسائل، نماز مسافر، شرط هفتم)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: س: شرایط وجوب قصر بر مسافر در نمازهای چهار رکعتی کدام است؟
ج: امور هشت‌گانه ذیل است: ...

7- مسافرت را شغل خود قرار نداده باشد مانند باربر و راننده و ملوان و غیره؛ و کسی که شغل او در سفر است، ملحق به این‌هاست.

(اجوبه الاستفتاءات، س640)

101. س: شخصی در یک شرکت، ناظر خرید است چند سال است که هر روز صبح از وطن خود به محل کار که بیش از حدّ شرعی فاصله دارد می رود و غروب بر می گردد و گاهی شخصاً رانندگی می کند، آیا این شخص مسافر است یا دائم السفر؟
ج: در محل کار و بین راه حکم مسافر دارد.

(استفتاءات، ج1، ص246، س379)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: س: کسی که سفر شغلی حداقل هر ده روز یک‌بار انجام می‌دهد، تا چه مدت آن را ادامه دهد حکم سفر شغلی بر آن مترتب می‌شود؟
ج: میزان، صدق تکرّر سفر برای شغل است، همین‌که کاری که برای آن سفر می‌کند شغل او محسوب باشد ولو شغل دو سه ماهه، و برای آن بدون تخیلّ اقامت ده روز در یک‌جا مکرراً مسافرت می‌کند، در سفر سوم نمازش تمام است.

(استفتا، 62505)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: کسی که سفر مقدمه شغل اوست [مانند کارمندی که به محل خدمت خود مسافرت می‌کند] آیا در سفر نمازش تمام و روزه اش صحیح است یا آن‌که این حکم اختصاص به کسی دارد که شغل او حتماً مسافرت باشد [مانند راننده و ملوان]؟

ج: کسی که سفر مقدمه کار او است، اگر در خلال هر ده روز حداقل یک بار برای کار به محل کارش رفت و آمد نماید، نمازش تمام و روزه اش صحیح است.

(اجوبة الاستفتائات، س641)

102. کسی که شغلش مسافرت است اگر ده روز یا بیشتر در وطن خود یا غیر وطن خود بماند، چه از اول قصد ماندن ده روز را داشته باشد، چه بدون قصد بماند، باید در سفر اولی که بعد از ده روز می رود، نماز را شکسته بخواند.

(توضیح المسائل، م1312 و 1313)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: شخصی که مکرر برای شغلش مسافرت می‌کند اگر ده روز در وطن و یا جای دیگر اقامت کند آیا در این مورد هم در سفر سوم نمازش تمام است و یا این که پس از اقامه ده روز فقط در سفر اول نمازش قصر می‌باشد؟
ج: در صورت اقامت ده روز در یک محل در بین سفرهای شغلی، فقط در سفر اول بعد از اقامت ده روز نمازش قصر است.

(استفتا)

توضیح:

به فتوای حضرت امام خمینی (قدس سرّه) تنها کسانی که شغل آنها مسافرت می‌باشد، یعنی قوام کارشان به سفر است که در غیر سفر و در محل ثابت انجام نمی‌پذیرد مانند: راننده های برون شهری، خلبانان و ملوانان نمازشان در سفرهای شغلی تمام و روزه صحیح است. ولی کسانی که شغل آنها مسافرت نیست، هر چند، هر روز برای کارشان به مسافرت می‌روند نمازشان در سفر شکسته است، مانند معلمی که هر روز یا هر هفته برای تدریس به سفر می‌رود.
به يك مسأله و يك استفتا توجه کنید:
مسأله: کسی که شغلش مسافرت نیست، اگر مثلاً در شهری یا در دهی جنسی دارد که برای حمل آن مسافرت‌های پی‌درپی می‌کند، باید نماز را شکسته بخواند.

(تحریر الوسیله، ج1، فصل في صلاة المسافر، ص231، م24 و توضیح المسائل، م1316)

س: سپاه، عده ای را برای امور روستاها استخدام می‌کند و مقرّ سپاه هم وطن‌شان نیست و هر روز یا هر سه روز به ناچار به اطراف آن شهر مسافرت می‌کنند تکلیف نماز و روزه آنها چیست؟ و خلاصه، لازمه کارشان مسافرت است.
ج: در غیر وطن بدون قصد اقامه ده روز در محل واحد، نماز شکسته و روزه صحیح نیست.

(استفتاءات، ج1، ص246، س376)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: به فتوای رهبر معظم انقلاب (دام ظلّه)، کسانی که شغلشان در سفر است یا برای کارشان حداقل در کمتر از ده روز به محل کار سفر می‌کنند، مانند کسانی هستند که شغلشان مسافرت است، یعنی باید نمازهای چهار رکعتی را در این‌گونه مسافرت‌ها تمام بخوانند و روزه صحیح است، مانند معلمانی که برای تدریس یا کارمندی که برای انجام وظیفه یا کارگرانی که برای کار؛ مثلاً هر هفته یک بار به محل کارشان می‌روند و برمی‌گردند، نمازشان در سفر برای کار تمام است. ولی اگر سفر برای تحصیل باشد، نظر مبارک ایشان مبني بر احتیاط است. مگر آن که تحصیل در حکم کار و شغل آنها باشد، مانند افرادی که در سپاه و ارتش برای تحصیل مأموریت دارند.

به دو استفتا توجه کنید:

س: دانشجویانی که هر هفته برای تحصیل مسافرت می‌کنند، چه حکمی دارند؟
ج: در فرض سؤال حکم نماز در سفر تحصیلی مبني بر احتیاط است. (1)

(اجوبة الاستفتاءات، س652)

(1) افرادی که چنین وضعیتی دارند، می‌توانند با مراعات شرایط به فتوای مجتهد دیگر رجوع کنند.

س: دبیر شاغل در شهرستان رفسنجان می‌باشم با توجه به پذیرفته شدن در مرکز عالی ضمن خدمت و مأموریت به تحصیلی آموزش و پرورش، سه روز ابتدای هفته را در شهرستان کرمان اشتغال به تحصیل دارم و بقیه ایام هفته را در شهرستان خود به خدمت مشغولم، نظر حضرت عالی در مورد احکام نماز و روزه اینجانب چه می‌باشد آیا حکم دانشجو بودن به ما جاری است یا خیر؟
ج: اگر مأمور به تحصیل هستید نماز شما تمام و روزه صحیح است.

(اجوبة الاستفتاءات، س653)

103. س: فتوای حضرت امام را در مورد بلاد کبیره مفصلاً بیان نمایید.

ج: در شهرهای بزرگ خارق العاده که تشخیص آن موکول به نظر عرف است، میزان در مبدأ و منتهای مسافت، منزل است و در قصد اقامت ده روز باید نیت اقامت ده روز در يك محله را داشته باشد.

(تحریرالوسیله، ج1، فصل في صلاة المسافر، ص225، م4 و استفتاءات، ج1، ص207، س277)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: نظر جناب عالی درباره شهرهای بزرگ از جهت قصد توطن یا اقامت ده روز در آن‌ها چیست؟
ج: در احکام مسافر و قصد توطن و قصد اقامت ده روز فرقی بین شهرهای بزرگ و معمولی نیست و حتی با قصد توطن در يك شهر بزرگ و مدتی در آن جا ماندن، بدون معین کردن محله ی خاصی از آن، تمام آن شهر حکم وطن را درباره او پیدا خواهد کرد. همچنین اگر قصد اقامت ده روز در مانند این شهر نماید، بدون این که محله ی خاصی از آن را قصد نماید، حکم تمام بودن نماز و صحت روزه در مورد او در تمام محله های آن شهر جاری خواهد بود.

(اجوبة الاستفتاءات، س707)

104. مسافری که می‌خواهد ده روز در محلی بماند، اگر از اول قصد داشته باشد که در بین ده روز به اطراف آن جا برود، چنانچه جایی که می‌خواهد برود از حصار و دیوار شهر بیرون نباشد، یا از مزارع و باغات اطراف آن باشد به مقداری که رفتن به آن جا منافی با صدق اقامه در آن محل نباشد [یعنی عرفاً بگویند که ده روز در يك محل مانده است] باید نماز را تمام بخواند ولی چنانچه بخواند تا کمتر از چهار فرسخ برود، چنانچه در نیت او باشد که در بین ده روز، فقط يك مرتبه برود و بیش از دو ساعت، رفتن و برگشتن را طول ندهد، در همه ده روز باید نمازش را تمام بخواند.

(تحریرالوسیله، ج1، القول في قواطع السفر، ص235، م7 و توضیح المسائل، م1338)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: س: آیا هنگام قصد اقامت، جایز است نیت خروج از محل اقامت به محل دیگری را که کمتر از چهار فرسخ با آن فاصله دارد بنمائیم؟

ج: قصد خروج از محل اقامت به اندازه کمتر از مسافت شرعی اگر به صدق اقامت ده روز ضرر نزند مثل بیرون رفتن از آن جا به مدت چند ساعت از روز یا شب برای یک بار یا چند بار به شرطی که مجموع ساعات خروج از شش، هفت ساعت بیشتر نشود، در این صورت، قصد خروج به قصد اقامت لطمه نمی زند.

(اجوبة الاستفتائات، س665)

105. تخییر بین قصر و اتمام در مکه و مدینه، اختصاص به مسجدالحرام و مسجدالنبی (صلی الله علیه و آله) دارد و در تمام مکه و مدینه جاری نیست، بلی اختصاص به مسجد اصلی ندارد و در جاهای توسعه داده شده مسجد هم جاری است، هرچند احتیاط، اقتضای بر مسجد اصلی است، پس در تمام مسجد فعلی، مسافر می تواند نماز را تمام بخواند، همان طور که می تواند شکسته بخواند.

(تحریرالوسیله، ج1، القول فی احکام المسافر، ص240، م8 و مناسک حج، م1316)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: مسافر می تواند در تمام دو شهر مکه و مدینه نماز را تمام بخواند و اختصاص به مسجدالحرام و مسجدالنبی (صلی الله علیه و آله) ندارد.

(مناسک حج، م1153)

106. تا انسان قصد ماندن همیشگی در جایی که غیر وطن اصلی خودش است نداشته باشد وطن او حساب نمی شود مگر آن که بدون قصد ماندن، آن قدر بماند که مردم بگویند این جا وطن اوست.

(توضیح المسائل، م1331)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: س: کسی که می‌خواهد سالیانی در مکانی بماند، تا چه مدتی بنای ماندن آن جا را داشته باشد، حکم وطن را دارد، و آیا بین ماندن در آن جا صرفاً به قصد زندگی یا برای کار یا هر دو، تفاوتی وجود دارد؟
ج: اگر بنای زندگی در آن جا را به مدت هفت، هشت سال داشته باشد برای ترتب حکم وطن کافی است. ولی اگر برای کار یا امر دیگری غیر از زندگی در آن جا، مدتی بخواهد بماند، حکم وطن مترتب نیست.

(اجوبة الاستفتائات، س684)

نماز آیات

107. در نماز آیات ممکن است انسان بعد از نیت و تکبیر و خواندن حمد، آیه های يك سوره را پنج قسمت کند و يك آیه یا بیشتر از آن را بخواند و به رکوع رود و سر بردارد و بدون این که حمد بخواند، قسمت دوم از همان سوره را بخواند و به رکوع رود و همین طور تا پیش از رکوع پنجم سوره را تمام نماید، مثلاً به قصد سوره قل هو الله احد، «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ» بگوید و به رکوع رود، بعد بایستد و بگوید: «قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ» دوباره به رکوع رود و بعد از رکوع بایستد و بگوید: «اللّٰهُ الصَّمَدُ» باز به رکوع رود و بایستد و بگوید: «لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ» و برود به رکوع باز هم سر بردارد و بگوید: «وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ» و بعد از آن به رکوع پنجم رود و بعد از سر برداشتن، دو سجده کند و رکعت دوم را هم مثل رکعت اول به جا آورد و بعد از سجده دوم تشهد بخواند و نماز را سلام دهد.

(توضیح المسائل، م 1508)

آیت الله العظمی خامنه ای: س: نماز آیات چگونه باید خوانده شود؟

ج: بعد از نیت و تکبیر الاحرام، حمد و یک آیه (البته احتساب بسم الله به عنوان یک آیه خلاف احتیاط است) از سوره ای را قرائت کرده و رکوع کند، سپس سر از رکوع بردارد و آیه دیگری از آن سوره را بخواند و به رکوع رود، و بعد سر از رکوع برداشته و آیه دیگری از همان سوره را قرائت نماید و همین طور تا رکوع پنجم ادامه دهد تا سوره ای که پیش از هر رکوع، یک آیه از آن را قرائت کرده، قبل از رکوع آخر تمام شود. سپس رکوع پنجم را به جا آورد و به سجده رود، و پس از اتمام دو سجده، برای رکعت دوم قیام نماید و حمد و آیه ای از یک سوره را بخواند و به رکوع برود و همین طور مانند رکعت اول ادامه دهد تا تشهد بخواند و سلام دهد و چنانچه بخواهد برای هر رکوعی به یک آیه از سوره ای اکتفا کند، نباید سوره حمد را بیش از یک مرتبه در اول آن رکعت بخواند.

(اجوبة الاستفتاءات، س 712)

نماز قضا

108. پنجم از نمازهای واجب، نماز قضای پدر که بر پسر بزرگتر واجب است.

(توضیح المسائل، نمازهای واجب)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: نمازهای قضای پدر و مادر بر پسر بزرگ آنان واجب است.

(استفتا، 150)

نافله نماز

109. نافله ظهر و عصر را در سفر نباید خواند، ولی نافله عشا را به نیت این که شاید مطلوب باشد می تواند به جا آورد.

(توضیح المسائل، م 767)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: در سفر، نافله‌های ظهر و عصر و عشا ساقط است و نباید خوانده شود.

(استفتا، 167)

روزه

110. اگر نداند یا فراموش کند که ماه رمضان است و پیش از ظهر ملتفت شود، چنانچه کاری که روزه را باطل می کند انجام نداده باشد، باید نیت کند و روزه او صحیح است. و اگر کاری که روزه را باطل می کند انجام داده باشد، یا بعد از ظهر ملتفت شود که ماه رمضان است روزه او باطل می باشد، ولی باید تا مغرب کاری که روزه را باطل می کند انجام ندهد و بعد از رمضان هم آن روزه را قضا نماید.

(توضیح المسائل، م1561)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که در ماه رمضان از روی فراموشی یا بی اطلاعی، نیت روزه نکرده و در اثنای روز ملتفت شد، در صورتی که کاری که روزه را باطل می کند انجام داده باشد، روزه ی آن روز باطل است ولی تا غروب 1 (از کارهای باطل کننده ی روزه خودداری کند. اما چنانچه تا هنگامی که ملتفت روزه می شود، کاری که روزه را باطل می کند انجام نداده باشد اگر بعد از ظهر است روزه باطل است، و اگر پیش از ظهر است، بنا بر احتیاط واجب باید نیت روزه کند و روزه بگیرد و بعداً نیز روزه ی آن روز را قضا کند.

(استفتا، روزه، 7)

111. کسی که برای به جا آوردن روزه میّتی اجیر شده، اگر روزه مستحبی بگیرد اشکال ندارد. ولی کسی که روزه قضا یا روزه واجب دیگری دارد، نمی تواند روزه مستحبی بگیرد، و چنانچه فراموش کند و روزه مستحب بگیرد، در صورتی که پیش از ظهر یادش بیاید، روزه مستحبی او به هم می خورد و می تواند نیت خود را به روزه واجب برگرداند و اگر بعد از ظهر ملتفت شود، روزه او باطل است و اگر بعد از مغرب یادش بیاید، روزه اش صحیح است گرچه بی اشکال نیست.

(توضیح المسائل، م1563)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که روزه ی قضای ماه رمضان بر او واجب است، نمی تواند روزه ی مستحبی بگیرد. و چنانچه فراموش کند و روزه ی مستحبی بگیرد در صورتی که در اثنای روز یادش بیاید روزه ی مستحبی او باطل می شود. حال اگر پیش از ظهر باشد می تواند نیت روزه ی قضای ماه رمضان کند و روزه اش درست است.

(استفتا، روزه، 10)

112. وقت نیت روزه مستحبی از اول شب است تا موقعی که به اندازه ی نیت کردن به مغرب وقت مانده باشد، که اگر تا این وقت کاری که روزه را باطل می کند انجام نداده باشد و نیت روزه ی مستحبی کند، روزه او صحیح است.

(توضیح المسائل، م1553)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: در روزه‌های مستحب و نیز روزه‌های واجب غیر معین که وجوب آن مخصوص به روز معینی نیست اگر تصمیم بر قطع روزه بگیرد ولی کاری که روزه را باطل می‌کند از او سر نزند و بعداً دوباره تا پیش از ظهر - و در مستحب تا غروب - نیت روزه کند، روزه او صحیح است.

(استفتا، 15)

113. اگر مریض پیش از ظهر ماه رمضان خوب شود و از اذان صبح تا آن وقت کاری که روزه را باطل می‌کند انجام نداده باشد، باید نیت روزه کند و آن روز را روزه بگیرد و چنانچه بعد از ظهر خوب شود، روزه آن روز بر او واجب نیست.

(توضیح المسائل، م1567)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر مریض در اثنای روز ماه رمضان خوب شود، واجب نیست که نیت روزه کند و آن روز را روزه بگیرد، ولی اگر پیش از ظهر باشد و کاری که روزه را باطل می‌کند از او سر نزنده باشد احتیاط مستحب آن است که نیت روزه کند و روزه بگیرد و پس از ماه رمضان باید آن روز را قضا کند.

(استفتا، روزه، 11)

114. اگر در روزه واجب معینی مثل روزه رمضان از نیت روزه گرفتن برگردد روزه اش باطل است، هرچند پیش از ظهر دوباره قصد روزه کند، و نیز اگر نسبت به ادامه روزه دچار تردید شود. ولی چنانچه نیت کند که چیزی را که روزه را باطل می‌کند به جا آورد در صورتی که آن را انجام ندهد روزه اش باطل نمی‌شود.

(تحریرالوسیله، ج1، کتاب الصوم، القول فی النیة، ص255، م8 و توضیح المسائل، م1570)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: در روزه ی ماه رمضان اگر در اثنای روز از نیت روزه گرفتن برگردد به طوری که قصد ادامه ی روزه نداشته باشد، روزه اش باطل می‌شود و قصد دوباره ی او برای ادامه ی روزه فایده ندارد. اما اگر دچار تردید شود به این معنی که هنوز تصمیم نگرفته است روزه را باطل کند، یا تصمیم بگیرد کاری را که موجب باطل شدن روزه است صورت دهد و هنوز آن را انجام نداده است، در این دو صورت، صحّت روزه ی او محل اشکال است. و احتیاط واجب آن است که روزه را تمام کند و بعداً هم آن را قضا نماید. هر روزه ی واجب معین دیگر - مانند نذر معین و امثال آن - نیز دارای همین حکم است.

(اجوبه استفتائات، س758)

115. کسی که خودش روزه قضای ماه رمضان دارد، جایز نیست بعد از زوال افطار کند ... اما افطار کردن قبل از زوال - هرچند روزه قضای ماه رمضان از خودش باشد - مانع ندارد؛ مگر آن که با نذر یا اجاره و مانند آن متعین شده باشد یا وقت روزه ی قضا

تا ماه رمضان تنگ باشد، اگر قائل به عدم جواز تأخیر انداختن تا ماه رمضان باشیم همان گونه که مشهور و منصور است.

(العروة الوثقی، ج2، کتاب الصوم، فی أحكام القضاء، م27)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که قضای روزه‌ی ماه رمضان را می‌گیرد در صورتی که وقت قضای او تنگ نباشد می‌تواند پیش از ظهر روزه‌ی خود را باطل کند، و اگر وقت تنگ است یعنی فقط به عدد روزه‌های قضا تا ماه رمضان آینده وقت دارد، احتیاط آن است که روزه را در پیش از ظهر هم باطل نکند.

(استفتا، روزه، 87)

1- غروب شرعی که وقت اذان مغرب است.

رؤیت هلال

116. رؤیت هلال با وسایل مستحدثه اعتبار ندارد؛ پس اگر با بعضی از وسایل بزرگ کننده یا نزدیک آورنده مانند تلسکوپ مثلاً ببیند، ولی بدون وسیله، هلال، قابل رؤیت نباشد، حکم به اول ماه نمی شود. پس معیار رؤیت با چشم، بدون وسیله نزدیک آورنده یا بزرگ کننده است. البته اگر با وسیله ای آن را ببیند و جای آن را بداند سپس با چشم - بدون وسیله - آن را رؤیت نماید، حکم به اول ماه می شود.

(تحریرالوسیله، ج2، المسائل المستحدثة، مسائل الصلاة و الصوم، ص574، م18)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: آیا رؤیت تصویر هلال ماه با استفاده از دوربین CCD و انعکاس نور و بازخوانی اطلاعات ضبط شده توسط رایانه، برای اثبات اول ماه کفایت می کند؟
ج. رؤیت با وسیله، فرقی با رؤیت به طریق عادی ندارد و معتبر است. ملاک آن است که عنوان رؤیت محفوظ باشد. پس رؤیت با چشم و با عینک و با تلسکوپ محکوم به حکم واحدند. اما در مورد انعکاس به رایانه که در آن صدق عنوان رؤیت معلوم نیست، محل اشکال است.

(اجوبة استفتائات، س835)

مبطلات روزه

117. احتیاط واجب آن است که روزه دار از استعمال آمپولی که به جای غذا به کار می رود خودداری کند، ولی تزریق آمپولی که عضو را بی حس می کند یا به جای دوا استعمال می شود اشکال ندارد.

(توضیح المسائل، 1576)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: احتیاط واجب آن است که روزه دار از استعمال آمپول های مقوی یا مغذی، و هر آمپولی که در رگ تزریق می شود و نیز انواع سِرْم ها خودداری کند، لکن آمپول های دارویی که در عضله تزریق می شود و نیز آمپول هایی که برای بی حس کردن به کار می رود، مانعی ندارد.

(اجوبه الاستفتائات، س 767)

118. احتیاط واجب آن است که روزه دار دود سیگار و تنباکو و مانند این‌ها را هم به حلق نرساند. ولی بخار غلیظ، روزه را باطل نمی کند، مگر این‌که در دهان به صورت آب درآید و فرو دهد.

(توضیح المسائل، 1605)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: احتیاط واجب آن است که روزه دار از دودهای انواع دخانیات و نیز مواد مخدری که از راه بینی یا زیر زبان جذب می شود خودداری کند.

(اجوبه الاستفتائات، س 760)

119. اگر روزه دار به گفتن یا به نوشتن یا به اشاره و مانند این‌ها به خدا و پیغمبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و جانشینان آن حضرت عمداً نسبت دروغ بدهد اگرچه فوراً بگوید دروغ گفتم یا توبه کند، روزه او باطل است و احتیاط واجب آن است که حضرت زهرا (علیها السلام) و سایر پیغمبران و جانشینان آنان هم در این حکم فرقی ندارند.

(توضیح المسائل، 1596)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: دروغ بستن به خدا و پیامبران و معصومین (علیهم السلام) بنا بر احتیاط، موجب باطل شدن روزه می شود، هرچند بعداً توبه کند و بگوید که دروغ بسته است.

(استفتا، روزه، 30)

120. اگر بخواهد خبری را که نمی داند راست است یا دروغ نقل کند بنا بر احتیاط واجب باید از کسی که آن خبر را گفته، یا از کتابی که آن خبر در آن نوشته شده نقل نماید لکن اگر خودش هم خبر بدهد روزه اش باطل نمی شود.

(توضیح المسائل، 1597)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: نقل روایاتی که در کتب آمده است و انسان نمی داند که دروغ باشد، اشکال ندارد. هرچند احتیاط آن است که آن‌ها را با نسبت به آن کتاب نقل کند.

(استفتا، روزه، 31)

121. رساندن غبار غلیظ به حلق روزه را باطل می کند چه غبار چیزی باشد که خوردن آن حلال است مثل آرد، یا غبار چیزی باشد که خوردن آن حرام است.

(توضیح المسائل، 1603)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: روزه دار بنا بر احتیاط واجب باید غبار غلیظ را - مانند غباری که از جارو کردن زمین خاکی بر می خیزد - فرو ندهد، همچنین دود سیگار و دیگر دخانیات بنا بر احتیاط واجب روزه را باطل می کند.

(استفتا، روزه، 32)

122. اگر در روزه رمضان عمدتاً قی کند، فقط باید قضای آن روز را بگیرد.

(توضیح المسائل، 1658)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: قی موجب کفاره است.

(مستفاد از استفتا، روزه، 53)

مسافرت در ماه رمضان

123. مسافرت در ماه رمضان اشکال ندارد. ولی اگر برای فرار از روزه باشد مکروه است.

(توضیح المسائل، 1715)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: مسافرت در ماه رمضان هرچند برای فرار از روزه باشد جایز است. البته بهتر است به سفر نرود مگر این که سفر برای کار نیکو یا لازمی باشد.

(استفتا، 96)

قضا و کفاره روزه

124. کسی که کفاره روزه رمضان بر او واجب است باید يك بنده آزاد کند یا دو ماه روزه بگیرد یا شصت فقیر را سیر کند یا به هر کدام يك مدّ - که تقریباً ده سیر است - طعام یعنی گندم یا جو و مانند این‌ها بدهد، و چنانچه این‌ها برایش ممکن نباشد، هر چند مدّ که می‌تواند به فقرا طعام بدهد و اگر نتواند طعام بدهد باید استغفار کند، اگر چه مثلاً يك مرتبه بگوید «استغفرالله»، و احتیاط واجب در فرض اخیر آن است که هر وقت بتواند، کفاره را بدهد.

(توضیح المسائل، م 1660)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: کفاره افطار عمدی روزه عبارت است از شصت روز روزه یا اطعام شصت فقیر یا دادن شصت مدّ طعام به شصت مسکین که سهم هر کدام یک مدّ است و چنانچه قدرت بر روزه دو ماه و یا اطعام شصت مسکین برای هر روز نداشته باشد، باید به هر تعداد فقیر که قادر است، غذا بدهد و احتیاط آن است که استغفار نیز بکند. و اگر به هیچ وجه قادر بر دادن غذا به فقرا نیست فقط کافی است که استغفار کند، یعنی با دل و زبان بگوید «استغفرالله» (از خداوند بخشایش می‌طلبم). کسی که به خاطر عدم توانایی بر روزه و غذا دادن به فقیر، وظیفه اش استغفار است، اگر بعدها تمکن پیدا کرد که روزه بگیرد یا به فقرا غذا دهد، انجام کفاره لازم نیست گرچه احتیاط مستحب آن است که انجام داده شود.

(اجوبة الاستفتاءات، س 811 و 812 و 814)

125. کسی که قضای روزه ماه رمضان را گرفته، اگر بعد از ظهر عمدی کاری که روزه را باطل می‌کند انجام دهد، باید به ده فقیر هر کدام يك مدّ - که تقریباً ده سیر است - طعام بدهد و اگر نمی‌تواند بنا بر احتیاط واجب باید سه روز پی‌درپی روزه بگیرد.

(توضیح المسائل، م 1687)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: کسی که برای قضای ماه رمضان روزه گرفته، اگر بعد از ظهر عمدی خود را باطل کند باید ده فقیر را غذا بدهد و اگر نمی‌تواند سه روز روزه بگیرد.

(استفتا، 72)

126. در چند صورت فقط قضای روزه بر انسان واجب است، و کفاره واجب نیست: ... پنجم: آن‌که در ماه رمضان بدون این‌که تحقیق کند صبح شده یا نه، کاری که روزه را باطل می‌کند انجام دهد، بعد معلوم شود صبح بوده، و نیز اگر بعد از تحقیق با این‌که گمان دارد صبح شده، کاری که روزه را باطل می‌کند انجام دهد بعد معلوم شود صبح بوده قضای آن روزه بر او واجب است، ولی اگر بعد از تحقیق گمان یا یقین کند که صبح نشده و چیزی بخورد و بعد معلوم

شود صبح بوده قضا واجب نیست بلکه اگر بعد از تحقیق شك کند که صبح شده یا نه و کاری که روزه را باطل می کند انجام دهد، بعد معلوم شود صبح بوده، قضا واجب نیست.

(توضیح المسائل، م 1688)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر در سحر ماه رمضان بدون این که تحقیق کند صبح شده یا نه، کاری که روزه را باطل می کند انجام دهد، سپس معلوم شود که در آن هنگام صبح شده بوده است، باید قضای آن روز را بگیرد. ولی اگر تحقیق کند و بداند که صبح نشده و چیزی بخورد و بعد معلوم شود که صبح بوده است، قضای آن روز بر او واجب نیست.

(استفتا، 75)

127. اگر به چیز حرامی روزه خود را باطل کند، چه آن چیز اصلاً حرام باشد مثل شراب و زنا، یا به جهتی حرام شده باشد، مثل نزدیکی کردن با عیال خود در حال حیض، بنا بر احتیاط کفارہ جمع بر او واجب می شود یعنی باید يك بنده آزاد کند و دو ماه روزه بگیرد و شصت فقیر را سیر کند، یا به هر کدام آنها يك مدّ - که تقریباً ده سیر است - گندم یا جو یا نان و مانند این‌ها بدهد، و چنانچه هر سه برایش ممکن نباشد، هر کدام آنها که ممکن است باید انجام دهد.

(توضیح المسائل، م 1665)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر کسی با آمیزش جنسی حرام یا خوردن و نوشیدن حرام، روزه خود را در ماه رمضان بشکند، بنا بر احتیاط هر سه کفارہ (آزاد کردن برده، شصت روز روزه، غذا دادن به شصت فقیر) با هم بر او واجب می شود. و اگر هر سه برایش ممکن نباشد هر کدام را که ممکن است باید ادا کند. اگر چه واجب نبودن این احتیاط بعید نیست.

(استفتا، روزه، 63)

128. اگر روزه‌دار در يك روز ماه رمضان چند مرتبه جماع کند، يك کفارہ بر او واجب است ولی اگر جماع او حرام باشد يك کفارہ جمع واجب می شود.

اگر روزه‌دار در يك روز ماه رمضان چند مرتبه غیر جماع کار دیگری که روزه را باطل می کند انجام دهد، برای همه آنها يك کفارہ کافی است.

(توضیح المسائل، م 1668، 1667)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر روزه‌دار، کاری را که باطل کننده روزه است، در يك روز بیش از يك بار انجام دهد، فقط يك کفارہ بر او واجب می شود، بلی اگر این کار آمیزش جنسی یا استمناء باشد احتیاط واجب آن است که به عدد دفعات آمیزش جنسی یا استمناء کفارہ بدهد.

(اجوبة الاستفتائات، س 794)

129. کسی که عمدتاً روزه خود را باطل کرده، اگر بعد از ظهر مسافرت کند، یا پیش از ظهر برای فرار از کفار سفر نماید، کفاره از او ساقط نمی شود، بلکه اگر قبل از ظهر مسافرتی برای او پیش آمد کند، بنا بر احتیاط کفاره بر او واجب است.

(توضیح المسائل، م 1674)

آیت الله العظمی خامنه ای: کسی که عمدتاً روزه خود را باطل کرده اگر پس از آن به سفر برود، کفاره از او ساقط نمی شود.

(استفتا، روزه، 68)

130. اگر برای عذری چند روز روزه نگیرد و بعد شك کند که چه وقت عذر او برطرف شده می تواند مقدار کمتر را که احتمال می دهد روزه نگرفته، قضا نماید. مثلاً کسی که پیش از ماه رمضان مسافرت کرده و نمی داند پنجم رمضان از سفر برگشته یا ششم، می تواند پنج روز روزه بگیرد و نیز کسی هم که نمی داند چه وقت عذر برایش پیدا شده، می تواند مقدار کمتر را قضا نماید، مثلاً اگر در آخرهای ماه رمضان مسافرت کند و بعد از رمضان برگردد و نداند که بیست و پنجم مسافرت کرده یا بیست و ششم، می تواند مقدار کمتر یعنی پنج روز را قضا کند.

(توضیح المسائل، م 1697)

آیت الله العظمی خامنه ای: کسی که چند روز از ماه رمضان را به خاطر عذری روزه نگرفته، و تعداد آن روزها را نمی داند مثلاً نمی داند که آیا در روز بیست و پنجم ماه رمضان به سفر رفته تا روزهایی که از او فوت شده مثلاً شش روز باشد یا در روز بیست و ششم رفته که پنج روز باشد، می تواند مقدار کمتر را قضا کند و اما در صورتی که هنگام شروع عذر (مثلاً سفر) را می داند، مثلاً می داند که در روز پنجم ماه به سفر رفته ولی نمی داند که در شب دهم برگشته تا پنج روز فوت شده باشد یا شب یازدهم برگشته تا شش روز فوت شده باشد، در این صورت احتیاط آن است که مقدار بیشتر را قضا کند.

(استفتا، روزه، 85)

131. اگر به واسطه ندانستن مسأله کاری انجام دهد که روزه را باطل می کند، چنانچه می توانسته مسأله را یاد بگیرد بنا بر احتیاط واجب کفاره بر او ثابت می شود و اگر نمی توانسته مسأله یاد بگیرد یا اصلاً ملتفت مسأله نبوده یا یقین داشته که فلان چیز روزه را باطل نمی کند، کفاره بر او واجب نیست.

(توضیح المسائل، م 1659)

آیت الله العظمی خامنه ای: اگر به سبب بی اطلاعی از حکم شرعی، کاری را انجام دهد که روزه را باطل می کند - مثل این که نمی دانست خوردن دارو نیز مانند سایر خوردنی ها روزه را باطل می کند و در روز ماه رمضان دارو خورد - روزه اش باطل است و باید آن را قضا کند ولی کفاره بر او واجب نیست.

(اجوبه الاستفتائات، س 817)

132. اگر از چند ماه رمضان روزه قضا داشته باشد، قضای هرکدام را که اول بگیرد مانعی ندارد. ولی اگر وقت قضای رمضان آخر تنگ باشد، مثلاً پنج روز از رمضان آخر قضا داشته باشد و پنج روز هم به رمضان مانده باشد باید اول، قضای رمضان آخر را بگیرد.

(توضیح المسائل، 1698)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: اگر از چند ماه رمضان روزه‌ی قضا داشته باشد، قضای هرکدام را که اول بگیرد مانع ندارد، ولی اگر وقت قضای آخرین ماه رمضان تنگ باشد، مثلاً پنج روز از رمضان آخر قضا داشته باشد و پنج روز هم به ماه رمضان باقی مانده باشد در این صورت احتیاط آن است که قضای رمضان آخر را بگیرد.

(استفتا، روزه، 86)

روزه قضای پدر و مادر

133. اگر پدر نماز و روزه خود را به جا نیاورده باشد، چنانچه از روی نافرمانی ترك نکرده و می توانسته قضا کند، بر پسر بزرگتر واجب است که بعد از مرگش به جا آورد یا برای او اجیر بگیرد ولی اگر از روی نافرمانی ترك کرده باشد واجب نیست که پسر بزرگتر قضا نماید یا برای او اجیر بگیرد، هرچند احتیاط مستحب مؤکد است که در این فرض نیز قضا نماید یا برای او اجیر بگیرد.

(تحریرالوسیله، ج1، ص206، م16)

آیت الله العظمی خامنه ای: اگر پدر و نیز بنا بر احتیاط واجب مادر، روزه خود را به خاطر عذری - غیر از سفر - به جای نیاورده و با این که می توانسته آن را قضا کند، قضا نیز نکرده است بر پسر بزرگتر آنان واجب است که پس از مرگ آنان خودش یا به وسیله اجیر، قضای آن روزه را به جا بیاورد. و اما آن چه به خاطر سفر به جا نیاورده اند واجب است حتی در صورتی که فرصت و امکان قضا را هم نیافته اند، آن را قضا کنند.

روزه هایی را که پدر و مادر عمداً به جا نیاورده اند بنا بر احتیاط باید به وسیله پسر بزرگتر - شخصاً یا با گرفتن اجیر - قضا شود.

(استفتا، روزه، 93 و 94)

کفاره تخلف نذر

134. اگر انسان از روی اختیار به نذر خود عمل نکند باید کفاره بدهد یعنی يك بنده آزاد کند یا به شصت فقیر طعام دهد یا دو ماه پی‌درپی روزه بگیرد.

(تحریرالوسیله، ج2، کتاب الایمان والندور، ص109، م26 و28 و توضیح المسائل 2654)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: کفاره‌ی نذر همان کفاره‌ی قسم است، یعنی: آزاد کردن بنده‌ای یا به ده فقیر طعام دادن یا پوشاندن آن‌ها و اگر هیچ‌کدام امکان نداشت سه روز روزه گرفتن.

(استفتا، 66)

اعتكاف

135. اعتكاف تنها در مسجد صحيح است، بنابراین اگر کسی در خانه خود یا در تکیه، یا حسینیه یا در حرم مُعتکف شود صحيح نیست و از مساجد نیز تنها در این مساجد، اعتكاف صحيح است: مسجدالحرام، مسجدالنبی (صلی الله علیه و آله) ، مسجد جامع کوفه، مسجد بصره. و در مسجد جامع هر شهر به قصد رجاء (1) می توان مُعتکف شد و در سایر مساجد جایز نیست.

(تحریرالوسیله، ج1، الصوم، خاتمة فی الاعتكاف القول فی شروطه، الخامس، ص279)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: خواهشمند است نظر مبارک خود را در خصوص اعتكاف در مساجد (جامع و غیر جامع) بیان فرمائید.

ج: رجاء اشکال ندارد.

(اجوبة الاستفتائات، س850)

1- به قصد رجاء ؛ یعنی به نیت مطلوب بودن و به امید پاداش و ثواب.

خمس

136. س: اگر کسی خانه اش را بفروشد و خانه ای دیگر بخرد یا بسازد آیا پول خانه فروخته شده خمس دارد، اگرچه بر آن پول، سال نگذرد؟

ج: اگر خانه فروخته شده از ارباح مکاسب و حقوق و درآمد بدون دادن خمس تهیه شده، پول فروش آن فوراً خمس دارد.

(استفتاءات، ج1، ص365، س65)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: اگر کسی خانه مسکونی خود را بفروشد برای آن که خانه ای دیگر بخرد یا بسازد، آیا پول خانه فروخته شده خمس دارد یا نه؟

ج: خانه چون از مؤونه (1) بوده، پول فروش آن خمس ندارد، هرچند تا سر سال باقی بماند.

(منتخبی از استفتاءات، س46)

137. س: اگر کسی خانه مسکونی خود را بفروشد در صورتی که آن را با پول مخمس خریده باشد آیا مازاد قیمت آن خمس دارد یا نه و اگر از ربح سال خریده است چه مقدار و در چه صورتی باید خمس بدهد؟

ج: اگر خانه را با ربح مخمس تهیه کرده است پول فروش آن خمس ندارد هرچند قیمت آن ترقی کرده باشد و چنانچه با درآمد کسب و حقوق بدون پرداخت خمس، تهیه کرده است هرچند از مؤونه بوده تمام پول فروش آن بدون مراعات سر سال خمس دارد.

(استفتاءات، ج1، ص368، س72)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: آیا به خانه ای که قبلاً با مالی که خمس آن داده نشده، ساخته شده، خمس تعلق می‌گیرد؟ بر فرض وجوب پرداخت خمس، آیا خمس براساس قیمت فعلی محاسبه می‌شود یا قیمت زمان ساخت آن؟

ج: اگر خانه از درآمد بین سال برای زندگی و سکونت ساخته شده و پس از سکونت در آن به فروش رفته است، پول فروش آن خمس ندارد، ولی اگر از درآمدی که سال بر آن گذشته، ساخته شده است، خمس پولی که در ساخت آن هزینه شده، باید پرداخت شود.

(اجوبة الاستفتاءات، س880)

138. اگر پول را چند سال نگاه دارد برای آن که خانه بخرد، از مؤونه حساب نمی‌شود و واجب است خمس آن را بپردازد.

(تحریر الوسیله، ج 1، کتاب الخمس القول فیما یجب فیہ الخمس، م 17)

س: به پولی که انسان برای ازدواج یا تحصیل کنار می گذارد آیا خمس تعلق می گیرد یا خیر؟
ج: اگر از درآمد کسب باشد و سال بر آن بگذرد، خمس دارد.

(استفتاءات، ج 1، ص 352، س 24)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: شخصی خانه ای برای سکونت ندارد و برای خرید مسکن یا تهیه مایحتاج زندگی، مالی را پس انداز کرده است، آیا این مبلغ خمس دارد؟
ج: مال پس انداز شده از منفعت کسب اگر برای تأمین هزینه های زندگی باشد، سر سال خمسی خمس دارد، مگر این که پس انداز برای تهیه لوازم ضروری زندگی و یا تأمین هزینه های لازم باشد که در این صورت اگر بعد از سال خمسی در آینده نزدیک (تا چند روز) در راه های مذکور مصرف شود، خمس ندارد.

(اجوبه الاستفتاءات، س 909)

1- آن چه در زندگی مورد نیاز است؛ مانند مسکن، پوشاک و لوازم منزل.

چند استفتا از محضر رهبر معظم انقلاب (دام ظلّه) در مورد خمس

آیت الله العظمی خامنه‌ای:س: معمول است که برای اجاره‌ی خانه مقداری پول پیش پرداخت می‌کنند، اگر این پول از منافع کسب باشد و چند سال در نزد صاحب‌خانه بماند، آیا پس از دریافت بلافاصله باید خمس آن پرداخت شود و در صورتی که بخواهد با همان پول در جای دیگر منزل اجاره کند، چه‌طور؟
ج: خمس تعلق می‌گیرد ولی اگر به این پول برای اجاره منزل نیاز دارد می‌تواند خمس آن را دست‌گردان کند و پس از رفع نیاز پرداخت نماید.

(اجوبه الاستفتائات، س 879)

آیت الله العظمی خامنه‌ای:س: این جانب به تازگی از محل کارم بازخرید شده‌ام و برای بازخرید سنوات خدمتم مبلغ هفت میلیون تومان دریافت کرده‌ام و می‌خواهم این مبلغ را به حساب مسکن مهر که قبلاً ثبت‌نام کرده‌ام واریز نمایم، ولی احتمال می‌دهم تا نوبت بنده برسد سال تمام می‌شود و تا آن موقع پول پیش من خواهد ماند. حال با وجود این که بنده به غیر از این پول هیچ امکان دیگری برای واریز حق عضویت خود ندارم، آیا این مبلغ مشمول خمس می‌شود یا خیر؟
ج: مبلغ بازخرید خدمت، خمس ندارد هرچند سال بر آن بگذرد.

(استفتا، 3364)

آیت الله العظمی خامنه‌ای:س: حدود بیست سال قبل یک باب مغازه برای کسب و کارم خریده‌ام و سال خمسی نداشته‌ام. اکنون آیا خمس خرید کافی است یا باید خمس قیمت روز فروش پرداخت شود؟
ج: پرداخت خمس پول خرید مغازه کافی است (البته در مورد تنزل ارزش پول باید مصالحه شود)، ولی اگر مغازه را با عین پول غیرمخمس خریده باشید، تمام قیمت فعلی آن خمس دارد.

(استفتا، 59036)

آیت الله العظمی خامنه‌ای:س: آیا ترقی قیمت سوقیه که پس از فروش از ربح سال محسوب می‌شود، شامل اموالی که بدون معاوضه مالک شده از قبیل ارث، مهریه و هبه هم می‌شود یا خیر؟
ج: در مال موروث و موهوب و امثال آن اگر آن را سرمایه قرار داده باشد، ارتفاع قیمت سوقیه‌اش پس از فروش، بنا بر احتیاط واجب باید خمس داده شود.

(استفتا، 890601)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: با توجه به اینکه خروج از مؤونه موجب تعلق خمس نمی‌گردد، آیا ترقی قیمت سوقیه اموالی را که مؤونه شده و پس از چند سال فروخته می‌شود، شامل می‌شود یا خیر؟
ج: مالی که از مؤونه خارج شده اگر سرمایه‌ی کسب و تجارت شده، ترقی قیمت آن پس از فروش متعلق خمس است. ولی اگر قصد تجارت با آن ندارد تا وقتی آن را نفروخته است، خمس ندارد، و اگر فروخت احتیاط آن است که خمس آن را بدهد، اگرچه عدم وجوب خمس بعید نیست.

(استفتا، 890601)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: آیا مقداری که بر اثر تورّم بر قیمت اجناس افزوده می‌شود، جزء ترقی قیمت سوقیه محسوب می‌شود؟
ج: افزایش قیمت اگر ناشی از تورّم باشد یعنی ارزش پول، کم شده و همه‌ی اجناس با پول بیشتر معامله می‌شوند، ترقی قیمت سوقیه محسوب نمی‌شود و احکام آن بر آن جاری نیست.

(استفتا، 890601)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: س: اخیراً طی توافقی که سازمان حج و زیارت با بانک ملی ایران به عمل آورده، متقاضیان حج تمتّع با مراجعه به بانک، مبلغ یک میلیون تومان به صورت قرارداد مضاربه‌ای به نام خود به حسابی در بانک ملی واریز نموده، فیش آن را دریافت می‌دارند، این پول تا هنگام تشرف به نام واریز کننده و در حساب شخصی او باقی می‌ماند و طبق قرارداد مکتوب مبلغی در حدود 17% به دارنده حساب در پایان هر سال منفعت مضاربه تعلق می‌گیرد. سازمان حج و زیارت فقط برای کسانی که زودتر ثبت نام کرده‌اند اولویت قائل شده و پس از حدود سه سال نوبت اشخاص را اعلام و در صورت تمایل آن‌ها را به حج اعزام می‌دارد. زمان اعزام که فرا رسید واریز کننده، پولی را که در حساب مضاربه‌ای خود دارد از بانک اخذ و همراه با مانده هزینه‌ها به حساب حج و زیارت واریز می‌نماید و سپس به حج مشرف می‌شود. حال خواهشمند است با عنایت به این که قرارداد مذکور به صورت کتبی بوده و شفاهاً گفتگویی بین صاحب پول و بانک رد و بدل نمی‌شود. بفرمایید مبلغ درصدی که صاحب مال به عنوان منفعت مضاربه دریافت می‌کند چه صورتی دارد؟

ج: عملیات بانکی به صورت قرارداد کتبی به نحو فوق‌الاشاره بی‌اشکال است و سود حاصله از معامله‌ی مضاربه‌ای برای سپرده‌گذار حلال است، و اصل سپرده اگر از درآمد کسب غیر مخمس بوده خمس دارد، و سود حاصله اگر پیش از سال عزیمت به سفر حج قابل وصول نبوده، جزو درآمد سال وصول محسوب است، که اگر در همان سال هزینه‌ی سفر حج شود خمس ندارد.

(اجوبة الاستفتائات، س 973)

حج

در احکام حج و عمره نیز تفاوت‌هایی بین فتاوی‌ای حضرت امام خمینی (قدّس سرّه) و آیت الله العظمی خاмене ای (دامت برکاته) وجود دارد که در «مناسک حج» آمده و جداگانه چاپ و منتشر شده است. از آن جا که آن مسائل تنها برای زائران بیت الله الحرام مورد نیاز است، در این نوشته به برخی مسائل استطاعت و نیابت بسنده کردیم.

استطاعت

139. شرط است در استطاعت، رجوع به کفایت، یعنی بعد از برگشت از حج، تجارت یا زراعت یا صنعت یا منفعت ملك؛ مثل باغ و دکان داشته باشد به طوری که برای زندگانی به شدت و حرج نیفتد و اگر قدرت برکسب لایق به حالش هم داشته باشد کافی است، و اگر بعد از مراجعت نیاز به مثل زکات و خمس و سایر وجوه شرعیّه داشته باشد، کفایت نمی کند، بنابراین بر طلاب و اهل علمی که در بازگشت از حج نیاز به شهریه حوزه های علمیّه دارند، حج واجب نیست.

(مناسک حج، م 40)

آیت الله العظمی خامنه ای: طلاب علوم دینی اگر بعد از مراجعت از حج، زندگی آنان با شهریه حوزه های علوم دینی اداره یا تکمیل می شود، کافی است.

(مناسک حج، م 27)

140. اگر غیر مستطیع، مصارف حج را قرض کند، مستطیع نمی شود هر چند بتواند بعداً به سهولت قرض را ادا کند و اگر با آن حج به جا آورد از حجة الاسلام کفایت نمی کند.

(مناسک حج، م 20)

آیت الله العظمی خامنه ای: کسی که هزینه ی رفتن به حج را در اختیار ندارد، اما می تواند قرض بگیرد و سپس به سادگی قرض خود را ادا کند، واجب نیست که خود را با قرض گرفتن مستطیع کند، اما اگر بگیرد، حج بر او واجب می شود.

(مناسک حج، م 13)

141. کسی که برای حج نیابتی، اجیر شده و بعد در همان سال استطاعت مالی پیدا کرده، چنانچه برای حج در آن سال اجیر شده باشد، باید حج نیابتی را به جا آورد و اگر استطاعت او باقی ماند، حج خودش را در سال بعد، انجام دهد.

(مناسک حج، م 56)

آیت الله العظمی خامنه ای: کسی که استطاعت مالی ندارد، اگر برای نیابت از دیگری اجیر شود و سپس بعد از عقد اجاره به واسطه ی مالی غیر از مال الاجاره مستطیع شود، باید در آن سال حج را برای خود انجام دهد و اگر عقد اجاره او برای همین سال بوده، اجاره باطل است، و در غیر این صورت، باید حج استیجاری را در سال بعد به جا آورد.

(مناسك حج، م36)

142. کسی که نیاز به ازدواج دارد و برای آن پول لازم دارد، در صورتی مستطیع می شود که علاوه بر مخارج حج، مصارف ازدواج را هم داشته باشد.

(مناسك حج، م18)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که نیاز به ازدواج دارد و ترك ازدواج موجب مشقت یا حرج او شود و بتواند ازدواج کند، زمانی مستطیع می شود که علاوه بر مخارج حج هزینه‌های ازدواج را نیز داشته باشد.

(مناسك حج، م15)

143. اگر در سالی که استطاعت مالی دارد از جهت صحت بدن یا باز بودن راه استطاعت ندارد و در سال‌های دیگر از آن جهت استطاعت پیدا می کند، می تواند در مال تصرف کند و خود را از استطاعت خارج نماید.

(مناسك حج، م24)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: کسی که مستطیع شده، نمی تواند بعد از رسیدن زمانی که باید مال را برای رفتن به حج صرف کند، خود را از استطاعت خارج نماید. بلکه احتیاط واجب آن است که قبل از آن زمان نیز خود را از استطاعت خارج نکند.

(مناسك حج، م32)

نیابت

144. س: فردی پس از استطاعت مالی، برای حج اسم‌نویسی کرد و برای دو سال بعد اسمش درآمد، ولی چند ماه قبل از حرکت فوت کرد در حالی که پسرش را نایب قرارداد بود که برای او حج به‌جا آورد، در حالی که پسر، خود استطاعت مالی داشته ولی در اسم‌نویسی مسامحه کرده و ننوشته است، در صورتی که اگر اسم می نوشت، شاید در همان سال اول قرعه به نامش در می آمد و شاید هم سال‌های بعد، اکنون پسر به مدینه آمده به عنوان نیابت حج بلدی از جانب پدر، و هنوز مُحرم نشده، چه وظیفه ای دارد؟

ج: در فرض مرقوم نیابت صحیح نیست و باید برای خودش حج نماید.

(مناسک حج، م 146)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: اگر راه با فیش مورد وصیت برای پسر باز شده و یا این که ورثه فیش را به یکی از فرزندان بدهند که به نیابت پدر به حج برود باید حج را به نیابت از پدر به‌جا آورد و چنانچه وصیتی نبوده و از او خواسته نشده که نیابت کند باید برای خودش حج به‌جا آورد و برای پدر نایب بگیرد.

(استفتا)

145. س: نایبی که در وقت قبول نیابت برای حج معذور نبوده است، و بعد از عقد اجاره در موقع عمل یا قبل از مُحرم شدن جزء معذورین شده و در هر عذری که پیش آمده طبق وظیفه معذورین رفتار نمود آیا حج او از متوب عنه کافی است؟ و آیا نسبت به نحوه عذر فرقی هست یا نه؟
ج: محل اشکال است.

(مناسک حج، م 159)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: نایبی که در وقت قبول نیابت برای حج معذور نبوده است لکن بعد از عقد اجاره در موقع عمل یا قبل از مُحرم شدن جزء معذورین شده، اگر عذر او منجر به نقص بعضی از اعمال حج نشود، نیابت او صحیح است، مثل این که در ارتکاب بعضی از تروک احرام معذور شود ولی اگر عذر منجر به نقص در اعمال حج شود، بطلان اجاره در این صورت بعید نیست و احوط مصالحه بین نایب و متوب عنه در اجرت و اعاده عمره و حج برای متوب عنه می باشد.

(مناسک حج، م 57 و 58)

نگاه

146. از نگاه و لمس موی جدا شده زن نامحرم بنا بر احتیاط واجب اجتناب شود.

(تحریرالوسیله، ج2، کتاب النکاح، ص 217 و 218، م20 و 21)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: ظاهراً اشکال ندارد، هرچند احتیاط مستحب است لمس نکنند.

(استفتا، 80099)

نکاح

147. ازدواج با مجوسیّه بنا بر اقوی حرام است.

(تحریرالوسیله، ج2، ص255، م1)

آیت الله العظمی خامنه‌ای: نکاح انقطاعی با زنان زرتشتی، اشکال ندارد.

(استفتا، 840207)

مجسمه‌سازی

148. س: در مسأله 2069 رساله توضیح المسائل فرموده‌اید: «خرید و فروش مجسمه و صابون یا چیزهای دیگری که روی آن مجسمه دارد اشکال ندارد.» مستدعی است بفرمایید ساختن مجسمه انسان و حیوانات با مواد پلاستیکی به صورت کاریکاتوری و غیر واقعی چه صورت دارد؟

ج: ساختن مجسمه ذی‌روح حرام است.

(استفتاءات، ج2، ص19، س50)

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای: س: در بحث خارج فقه پیرامون مکاسب محرّمه در مورد ساخت مجسمه ذی‌روح فرمودید: «دلیلی بر حرمت ساخت مجسمه فی‌نفسه وجود ندارد» حال سؤال این است که آیا می‌توان همین مطلب را در پاسخ استفتا از این موضوع نوشت؟

ج: مجسمه‌سازی فی‌نفسه منعی ندارد.

(استفتا، 6990)

ارث زوجه

149. اگر مردی بمیرد و اولاد نداشته باشد، چهاربیک مال او را زن و بقیه را ورثه دیگر می برند و اگر از آن زن یا از زن دیگر اولاد داشته باشد، هشتبیک مال را زن و بقیه را ورثه دیگر می برند، و زن از همه اموال منقول ارث می برد ولی از زمین و قیمت آن ارث نمی برد و نیز از خود هوایی ارث نمی برد مثل بنا و درخت و فقط از قیمت هوایی ارث می برد.

(توضیح المسائل، م2771)

آیت الله العظمی خامنه ای: زوجه خواه دارای فرزند از شوهرش باشد یا نباشد، از قیمت زمین - خواه زمین خانه یا مغازه یا زمین باغ یا مزرعه باشد - ارث می برد.

(استفتا، 62538)

چند استفتاء از

محضر مبارك آية الله العظمى خامنه ای (دام ظلّه)

1. س: اگر چند سکه بهار آزادی داشته باشم که به حدّ نصاب زکات برسد، آیا پرداخت زکات آن واجب است؟ آیا اصلاً سکه بهار آزادی زکات دارد یا خیر؟
ج: اگر سکه بهار آزادی در موقعیت کنونی سکه‌ی رایج معاملی محسوب نمی‌شود، زکات ندارد.

(استفتاء، 5521)

2. س: منظور از موسیقی لهوی چیست؟ و راه تشخیص موسیقی لهوی از غیر آن چیست؟
ج: موسیقی لهوی آن است که به سبب ویژگی‌هایی که دارد انسان را از خداوند متعال و فضائل اخلاقی دور نموده و به سمت بی بندوباری و گناه سوق دهد و مرجع تشخیص موضوع عرف است.

(اجوبة الاستفتاءات، س 1130)

3. س: غنا چیست؟ آیا غنا فقط شامل صدای انسان است یا این که شامل صداهای حاصل از آلات موسیقی هم می‌شود؟
ج: غنا عبارت است از صدای انسان در صورتی که با ترجیع همراه بوده و مناسب مجالس لهو و گناه باشد که خواندن به این صورت و گوش دادن به آن حرام است.

(اجوبة الاستفتاءات، س 1133)

4. س: خواهشمند است حکم آوازخوانی زنان در مجالس عروسی (غنا در شب زفاف) را بیان فرمایید.
ج: در غنا و موسیقی حرام (که عبارت است از آواز لهوی مُضَلّ عن سبیل الله) فرقی بین عروسی و غیر آن نیست.

(استفتاء، 891028)

5. س: رقص زن در میان زنان یا محارم و همچنین مرد در میان مردان یا محارم در عروسی ها چه حکمی دارد؟
ج: رقص مرد بنا بر احتیاط واجب حرام است و رقص زن برای زنان اگر عنوان لهو بر آن صدق کند مثل اینکه جلسه زنانه تبدیل به مجلس رقص شود محل اشکال است و احتیاط واجب در ترک آن است و در حکم فوق تفاوتی بین مجلس عروسی و غیر آن نیست.

(استفتاء، 891028)

6. س: مراجعه مؤمنین به بعضی از کسانی که از طریق تسخیر ارواح و جن اقدام به معالجه می‌کنند، با توجه به این که یقین

دارند که آنها فقط کار خیر انجام می دهند چه حکمی دارد؟
ج: این کار فی نفسه اشکال ندارد، مشروط بر این که از راهایی که شرعاً حلال هستند، اقدام شود.

(اجوبه الاستفتائات، س 1233)

7. س: آیا هیپنوتیزم جایز است؟

ج: اگر به منظور غرض عقلایی و با رضایت کسی که می خواهد هیپنوتیزم شود صورت بگیرد و همراه با کار حرامی هم نباشد، اشکال ندارد.

(اجوبه الاستفتائات، س 1235)

8. س: آیا تلقیح نطفه مردی اجنبی به همسر مردی که بچه دار نمی شود، از طریق قراردادن نطفه در رحم او جایز است؟
ج: تلقیح زن از طریق نطفه مرد اجنبی فی نفسه اشکال ندارد ولی باید از مقدمات حرام از قبیل نگاه و لمس حرام و غیر آنها اجتناب شود و به هر حال در صورتی که با این روش کودکی به دنیا بیاید، ملحق به شوهر آن زن نمی شود بلکه ملحق به صاحب نطفه و به زنی است که صاحب رحم و تخمک است.

(اجوبه الاستفتائات، س 1275)

9. س: اگر جنین تشکیل شده از یک زوج را در رحم زن اجنبی بکارند حکم شرعی آن چه خواهد بود؟ لطفاً احکام وضعی مسأله را هم بیان فرمایید.

ج: این عمل فی نفسه اشکال ندارد هر چند باید از لمس و نظر حرام اجتناب شود و فرزند ملحق به مرد و زن صاحب نطفه است و نسبت به آنان و اقارب آنان محرمیت ثابت می شود و نسبت به زن صاحب رحم هم باید احتیاط شود؛ البته اگر به مقدار مقرر شرعی - با رعایت شرایط آن - به بچه شیر دهد، محرمیت حاصل می شود.

(استفتا، 55345)

10. س: انجام عمل جراحی برای الحاق فرد خنثی به زن یا مرد چه حکمی دارد؟

ج: این کار فی نفسه اشکال ندارد، ولی واجب است از مقدمات حرام پرهیز شود.

(اجوبه الاستفتائات، س 1280)

11. 1. آیا برای زنی که سالم است، جلوگیری از بارداری به طور موقت از طریق به کارگیری وسایل و موادی که از انعقاد نطفه جلوگیری می کنند، جایز است؟

2. استفاده از یکی از دستگاه های جلوگیری از بارداری که چگونگی جلوگیری از حاملگی توسط آن تا به امروز معلوم نشده، ولی به عنوان وسیله ای برای جلوگیری از بارداری شناخته شده است، چه حکمی دارد؟

3. آیا جلوگیری دائم از حاملگی برای زنی که از خطر بارداری خوف دارد، جایز است؟

4. آیا جلوگیری دائمی از بارداری برای زنانی که زمینه مساعدی برای به دنیا آوردن فرزندان معیوب یا مبتلا به بیماری های ارثی جسمی و روانی دارند، جایز است؟

ج: 1. اگر با موافقت شوهر باشد، اشکال ندارد.

2. اگر موجب از بین رفتن نطفه بعد از استقرار آن در رحم شود و یا مستلزم نگاه و لمس حرام باشد، جایز نیست.

3. جلوگیری از بارداری در فرض مذکور اشکال ندارد بلکه اگر حاملگی برای حیات مادر خطر داشته باشد، باردار شدن به طور اختیاری جایز نیست.

4. اگر با یک غرض عقلایی صورت بگیرد و ضرر قابل توجهی هم نداشته باشد و با اجازه شوهر باشد، اشکال ندارد.

(اجوبه الاستفتائات، س1255)

12. س: بستن لوله‌های منی مرد برای جلوگیری از افزایش جمعیت چه حکمی دارد؟
ج: اگر این کار با یک غرض عقلایی صورت بگیرد و ضرر قابل ملاحظه‌ای هم نداشته باشد، فی نفسه اشکال ندارد.

(اجوبه الاستفتائات، س1256)

13. س: در مورد ازدواج دختران باکره که فرموده اید اذن پدر لازم است آیا این حکم فتوی است یا احتیاط؟
ج: اذن پدر در ازدواج دختر باکره به احتیاط واجب شرط است.

(استفتا، 55349)

14. س: دختر بچه یک ساله‌ای را به فرزندی قبول کردم حال به دنبال راه حلی هستم که آن را محرم نمایم.
ج: می‌توانید آن دختر را با وجود مصلحت و اذن حاکم شرع به عقد موقت پدر خود درآورید.

(استفتا)

15. س: آیا مهریه زن به نرخ فعلی است؟
ج: موارد مختلف است، اگر تفاوت قدرت خرید پول زیاد باشد باید تفاوت را پردازد.

(استفتا، 62440)

16. س: بعضی از افراد دچار ضایعات مغزی غیر قابل درمان و برگشت می‌شوند که بر اثر آن، همه فعالیت‌های مغزی آنان از بین رفته و به حالت اغمای کامل فرو می‌روند و همچنین فاقد تنفس و پاسخ به محرکات نوری و فیزیکی می‌شوند، در این گونه موارد احتمال بازگشت فعالیت‌های مذکور به وضع طبیعی کاملاً از بین می‌رود و ضربان خودکار قلب مریض باقی می‌ماند که موقت است و به کمک دستگاه تنفس مصنوعی انجام می‌گیرد و این حالت به مدت چند ساعت و یا حداکثر چند روز ادامه پیدا می‌کند. وضعیت مزبور در علم پزشکی «مرگ مغزی» نامیده می‌شود که باعث فقدان و از دست رفتن هر نوع شعور و احساس و حرکت‌های ارادی می‌گردد و از طرفی بیمارانی وجود دارند که نجات جان آنان منوط به استفاده از اعضای مبتلایان به مرگ مغزی است، بنا بر این آیا استفاده از اعضای مبتلا به مرگ برای نجات جان بیماران دیگر جایز است؟
ج: اگر استفاده از اعضای بدن بیمارانی که در سؤال توصیف شده اند برای معالجه بیماران دیگر، باعث تسریع در مرگ و قطع حیات آنان شود جایز نیست، در غیر این صورت اگر عمل مزبور با اذن قبلی وی صورت بگیرد و یا نجات نفس محترمی متوقف بر آن عضو مورد نیاز باشد، اشکال ندارد.

(اجوبه الاستفتائات، س1292)

17. س: علاقمند هستم اعضای خود را هدیه کرده و از بدن من بعد از مردنم استفاده شود و تمایل خود را هم به اطلاع مسئولین رسانده‌ام. آنان نیز از من خواسته‌اند که آن را در وصیت‌نامه خود نوشته و ورثه را هم از خواست خود آگاه کنم، آیا چنین حقی را دارم؟

ج: استفاده از اعضای میت برای پیوند به بدن شخص دیگر برای نجات جان او یا درمان بیماری وی اشکال ندارد و وصیت به این مطالب هم مانعی ندارد، مگر در اعضایی که برداشتن آن‌ها از بدن میت، موجب صدق عنوان مثله باشد و یا عرفاً هتک حرمت میت محسوب شود.

(اجوبه الاستفتائات، س 1293)

18. س: آیا می‌توان با تشخیص قطعی بیماری در جنین‌هایی که دچار عیوب ژنتیک بوده یا مادر آن‌ها در طی بارداری بر اثر ابتلا به بعضی بیماری‌های عفونی بیمار شده‌اند قبل از دمیده شدن روح سقط نمود؟
لازم به ذکر است این کودکان از بدو تولد تا پایان عمر دائماً در وضع مشقت‌باری به سر خواهند برد و خانواده و جامعه نیز بهای گزافی را از نظر روانی و مادی باید به دوش بکشد؛ و امروزه با روش‌های بسیار جدید پزشکی تشخیص دقیق این بیماری را در ابتدای حاملگی مادر می‌توان داد.
ج: اگر نگهداری و بزرگ کردن طفل معلول و عقب‌مانده و ناقص‌الخلقه برای والدین دارای زحمت و مشقت بیش از متعارف باشد، به مقداری که در عسر و حرج واقع می‌شود، اسقاط جنین پیش از دمیده شدن روح در او مانعی ندارد.

(استفتا، 59034)

19. س: آیا جایز است مؤلفان و مترجمان و صاحبان آثار هنری، مبلغی را در برابر زحماتشان و یا به عنوان حق تألیف در مقابل تلاش و وقت و مالی که برای انجام آن کار صرف کرده‌اند، تقاضا نمایند؟
ج: آنان حق دارند در برابر واگذاری نسخه اول یا اصلی اثر علمی و هنری خود به ناشر، از وی هر مبلغی می‌خواهند، دریافت نمایند.

(اجوبه الاستفتائات، س 1337)

20. س: تجدید چاپ کتاب‌ها و مقاله‌هایی که از خارج وارد شده و یا در داخل جمهوری اسلامی چاپ می‌شوند، بدون اجازه ناشران آن‌ها چه حکمی دارد؟
ج: مسأله تجدید چاپ کتاب‌هایی که در خارج از جمهوری اسلامی منتشر شده‌اند و یا تصویربرداری به طریق افسست از آن‌ها، تابع قراردادهایی است که راجع به آن‌ها بین جمهوری اسلامی ایران و آن دولت‌ها منعقد گشته است. و اما کتاب‌هایی که در داخل چاپ می‌شوند، احوط این است که حق ناشر با کسب اجازه از او نسبت به تکرار و تجدید چاپ کتاب رعایت شود.

(اجوبه الاستفتائات، س 1336)

21. س: آیا چاپ کتاب بدون اجازه صاحب آن و با وجود عبارت «حقوق چاپ برای مؤلف محفوظ است»، جایز است؟
ج: احوط این است که حقوق مؤلف و ناشر با کسب اجازه از آنان برای تجدید چاپ، رعایت شود.

(اجوبه الاستفتائات، س 1341)

22. س: آیا نسخه برداری از نرم‌افزارهای کامپیوتری جایز است؟ و بر فرض حرمت، آیا این حکم مختص نرم‌افزارهایی است که در ایران تولید شده یا شامل نرم‌افزارهای خارجی هم می‌شود؟
ج: احوط این است که در نسخه برداری و تکثیر نرم‌افزارهای کامپیوتری که در داخل تولید شده است، حقوق صاحبانشان از طریق کسب اجازه از آنان رعایت شود و در مورد خارج کشور، تابع قرارداد است.

(اجوبه الاستفتائات، س 1343)

23. س: آیا برای مسلمانان خرید کالاهای اسرائیلی که در سرزمین اسلامی به فروش می‌رسند، جایز است؟
ج: بر آحاد مسلمین واجب است که از خرید و استفاده از کالاهایی که سود تولید و فروش آن‌ها عاید صهیونیست‌ها که با اسلام

و مسلمین در حال جنگ هستند، می شود، اجتناب کنند.

(اجوبة الاستفتاءات، س1349)

24. س: آیا در قسامه يك فرد می تواند پنجاه قسم بخورد؟

ج: در موارد قسامه هر جا که عدد سوگندخوردگان کمتر از پنجاه نفر باشد (در طرف مدعی) اجرای حکم به استناد این قسامه محل اشکال جدی است.

(استفتا، 46212)

25. س: اگر در قتل عمد، همه اولیای دم مقتول، صغیر یا مجنون باشند، آیا ولیّ قهری (پدر یا جدّ پدری) یا قیّم انتخابی دادگاه، حق درخواست قصاص یا مطالبه دیه را دارند؟

ج: از مجموع ادله ولایت اولیای صغیر و مجنون چنین استفاده می شود که جعل ولایت برای آنان از طرف شارع مقدّس به خاطر حفظ مصلحت موّلی علیه است. بنابراین در مسأله‌ی مورد بحث که اولیای دم، صغیر و مجنون می باشند ولیّ شرعی آنان باید با ملاحظه غبطه و مصلحت آنان اقدام کند و انتخاب او نسبت به قصاص یا دیه یا عفو مع العوض یا بلاعوض نافذ است. بدیهی است که تشخیص مصلحت صغیر و مجنون باید با ملاحظه همه جوانب و از جمله نزدیک یا دور بودن او از سنّ بلوغ صورت گیرد.

(استفتا، 76385)

26. س: در بین مردم باب شده که تعدادی از افراد (مثلاً بیست نفر) ماهیانه هر کدام ده هزار تومان طبق قراردادی که همه آن را قبول کرده‌اند روی هم می‌گذارند و هر ماه به یکی از افراد به قید قرعه کل مبلغ را برای رفع گرفتاری‌های مالی می‌دهند و فردی که پول را می‌گیرد هرماه همان ده هزار تومان را تا تمام شدن قسط می‌دهد و بقیه نیز به قید قرعه و نوبت پول را می‌گیرند و هیچ‌گونه سود و یا کارمزد به هیچ‌کسی تعلق نمی‌گیرد. لطفاً حکم شرعی این مسأله را بفرمایید.
ج: مشارکت در فرض دادن به اعضای صندوق به شرح فوق‌الذکر اشکال ندارد.

(استفتا، 1227)